

ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING

INGELMUNSTER ZANDBERG
(prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Nele EGGERMONT, Natascha DERWEDUWEN

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2014/22

Afbeelding op schutblad: Overzichtsfoto van de volmiddeleeuwse gebouwplattegrond op zone 2. Foto vanuit het westen.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☒		Prospectie ☐	
Vergunningsnummer: 2012/099			
Datum aanvraag: 06/03/2012			
Naam aanvrager: EGGERMONT Nele			
Naam site: Ingelmunster, Zandberg			
Naam aanvrager metaaldetectie: EGGERMONT Nele			
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2012/099(2)			
Opdrachtgever:		WVI Baron Ruzettelaan 35 8310 Brugge	
Uitvoerder:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Bevoegde Vlaamse overheid:		Sam De Decker (erfgoedconsulent, Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen)	
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:		/	
Projectleider:		Bert Acke	
Leidinggevend archeoloog:		Nele Eggermont	
Archeologisch team:		Natascha Derweduwen, Elke Glabeke, Stefanie Haesebeyt, Annelies Maenhout, Bert Mestdagh	
Plannen:		Bart Bot, Tina Bruyninckx, Nele Eggermont	
Conservatie:		Ansje Cools	
Materiaaltekeningen:		Tina Kellner	
Start veldwerk:		26/03/2012	
Einde veldwerk:		24/08/2012	
Wetenschappelijke begeleiding:		/	
Projectcode:		IMZB12	
Provincie:		West-Vlaanderen	
Gemeente:		Ingelmunster	
Deelgemeente:		/	
Plaats:		Groenstraat – bedrijventerrein Zandberg	
Lambertcoördinaten:		X: 70960, Y: 180600, Z: +19,80m TAW en X: 71225, Y: 180825, Z: +20,00m TAW.	
Kadastrale gegevens:		Ingelmunster, Afdeling 1, Sectie A, Percelen 709A, 714A, 717A, 719C, 720, 819B en 822B.	
Beheer opgravingsdata:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Beheer vondsten:		WVI Baron Ruzettelaan 35 8310 Brugge	
Titel:		Archeologische opgraving Ingelmunster Zandberg (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.	
Rapportnummer:		2014/22	
Contact:		info@monument.be; T: +32 51 31 60 80	

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	10
3.3. ARCHEOLOGISCHE CONTEXT	11
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	13
4.1. INGELMUNSTER.....	13
4.1.1. <i>Historische informatie</i>	13
4.1.2. <i>Archeologische informatie</i>	16
4.2. ZANDBERG	19
4.2.1. <i>Historische informatie</i>	19
4.2.2. <i>Archeologische informatie</i>	26
5. ONDERZOEKSMETHODE	29
5.1. ALGEMEEN.....	29
5.1.1. <i>Vraagstelling</i>	29
5.1.2. <i>Randvoorwaarden</i>	29
5.1.3. <i>Raadpleging specialisten</i>	29
5.1.4. <i>Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname</i>	30
5.2. BESCHRIJVING	31
5.2.1. <i>Vorbereiding</i>	31
5.2.2. <i>Veldwerk</i>	31
5.2.3. <i>Vondstverwerking en rapportage</i>	32
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN, STRUCTUREN EN VONDSTEN	33
6.1. STRATIGRAFIE	33
6.2. BESCHRIJVING	37
6.2.1. <i>Algemeen</i>	37
6.2.2. <i>Neolithicum en bronstijd</i>	37
6.2.3. <i>Romeinse periode</i>	38
6.2.4. <i>Volle middeleeuwen</i>	48
6.2.5. <i>Late middeleeuwen, Nieuwe en Nieuwste tijden</i>	64
6.2.6. <i>Wereldoorlogen</i>	75
6.2.7. <i>Niet gedateerde sporen</i>	77
7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	83
8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	85

9. SYNTHESE	87
10. LITERATUUR	89
11. BIJLAGEN	91

2. INLEIDING

In het kader van de geplande aanleg van bedrijvenzone Zandberg langsheen de Groenstraat te Ingelmunster (prov. West-Vlaanderen), voerde een team van Monument Vandekerckhove nv van 26 maart tot 24 augustus 2012 een archeologische opgraving uit op verschillende deelzones van de site. Voorafgaand proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door Soresma nv in 2010, had het potentieel van deze zones aangetoond. Opdrachtgever van het onderzoek en tevens bouwheer van het industrieterrein was de West-Vlaamse Intercommunale (WVI). Het onderzoek gebeurde volgens de bijzondere voorwaarden geformuleerd door het agentschap Onroerend Erfgoed, dat een vlakdekkende archeologische opgraving van drie zones met een totale oppervlakte van ca. 8550m² adviseerde. De archeologische werkzaamheden dienden voorafgaand aan de infrastructuurwerken uitgevoerd te worden. Op de site werden voornamelijk resten uit de volle of late middeleeuwen verwacht.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, historische en archeologische situering van het onderzoeksterrein en de gebruikte methodologie bij het onderzoek toegelicht. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven van de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Achteraan zijn de bijlagen toegevoegd. Bij het rapport hoort een digitale drager met daarop alle foto's, de plannen, de bijlagen, de digitale versie van deze tekst en de inventarislijst waarin de sporen, de vondsten, de stalen, de foto's en tekeningen werden opgelijst.

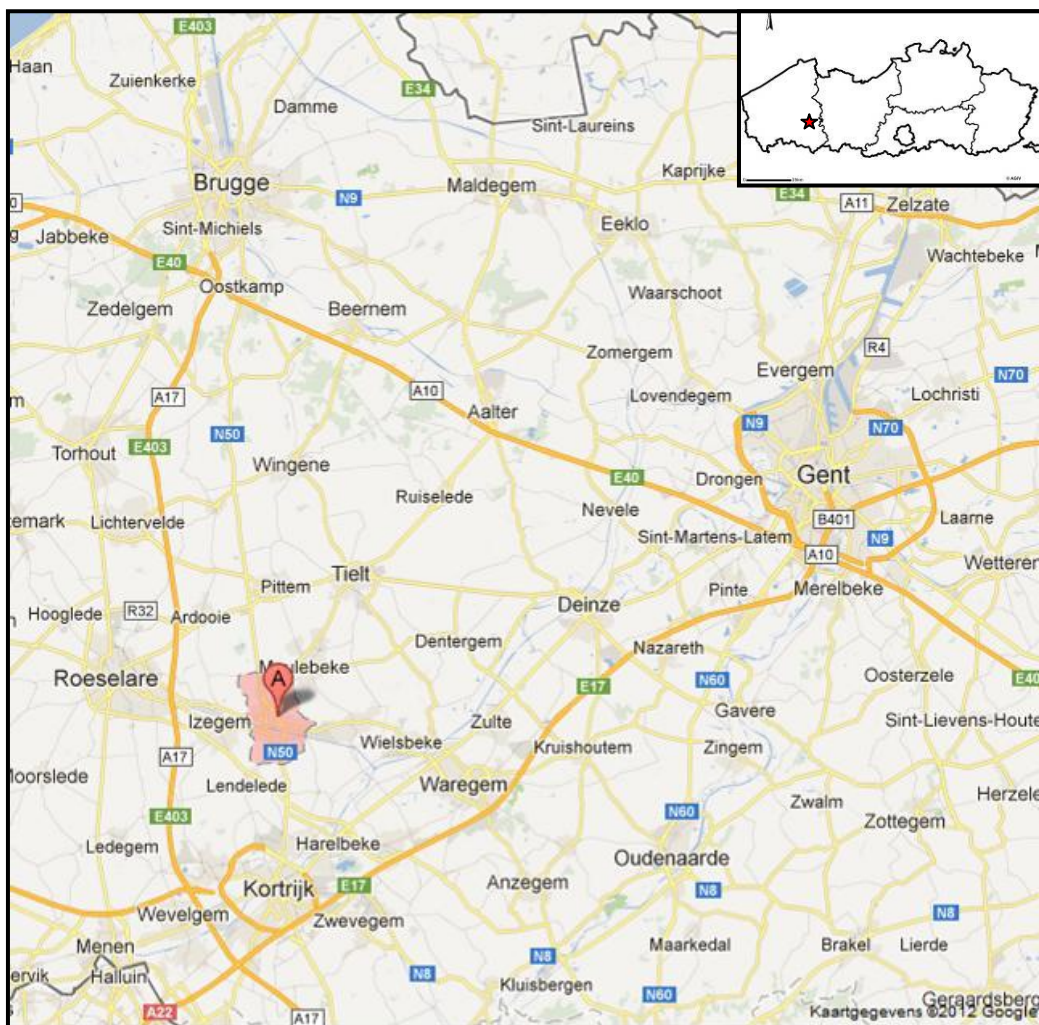
Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: de medewerkers van de WVI, Sam De Decker (erfgoedconsulent Onroerend Erfgoed), Willem Hantson (RADAR), Jari Hinsch Mikkelsen (GATE bvba), dr. Koen de Groote (erfgoedonderzoeker Onroerend Erfgoed), Prof. dr. Wim De Clercq (UGent), Dhr. Demasure, Dhr. Nolf en Dhr. Verscheure van de Heemkundige kring Den Hert, grondwerken Maarten Bekaert en landmeter Pol Verhelle.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

Ingelmunster ligt in het zuidoosten van West-Vlaanderen, binnen de driehoek Gent-Kortrijk-Brugge, meer bepaald in het arrondissement Roeselare (zie figuur 1). De gemeente wordt doorkruist door de Mandel en het kanaal van Roeselare naar de Leie. Een aantal beken en waterlopen vormen de grens met de omliggende gemeenten: in het noordoosten de Deve (grens met Meulebeke), ten oosten de Distelbeek en de Mandel (grens met Oostrozebeke), ten zuiden de Lendelede- en de Oudebeek (grens met Huste) en in het westen de Lokkebeek (grens met Izegem).¹

Figuur 1: Situering van Ingelmunster (roze) binnen de driehoek Gent-Kortrijk-Brugge (© 2012 Google en © Agiv).

¹ <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/geheel/21732>

Het hoogste punt van Ingelmunster is gesitueerd in het uiterste zuiden van de gemeente, het gehucht 'Hogen Doorn' (+38m TAW). De dorpel van de kerk, die zich centraal in de gemeente ten noorden van de Mandel bevindt (zie figuur 4), is gelegen op een hoogte van +17,64m TAW.² De Mandelvallei doorkerft de gemeente, maar over het algemeen kan men stellen dat Ingelmunster een vrij vlak reliëf heeft met een gemiddelde hoogte van rond +20m TAW.

Het projectgebied ligt ten noorden van de dorpskern van Ingelmunster (zie figuur 2). Volgens het kadaster gaat het om de perceelsnummers 709A, 714A, 717A, 719C, 720, 819B en 822B van Afdeling 1, Sectie A. De Lambertcoördinaten zijn: X = 70960 ; Y = 180600 en X = 71225 ; Y = 180825.³ De drie opgraafzones liggen aan weerszijden van de Groenstraat (zie figuur 3). Zone 1 grenst aan de westelijke zijde van de Groenstraat, net ten noorden van de toegangsdreef tot het huis centraal ten noorden in het projectgebied. De tweede zone ligt ten westen van het projectgebied, langsheen de Doelstraat. Zone 3 bestaat uit twee werkputten aan de oostelijke zijde van de Groenstraat.

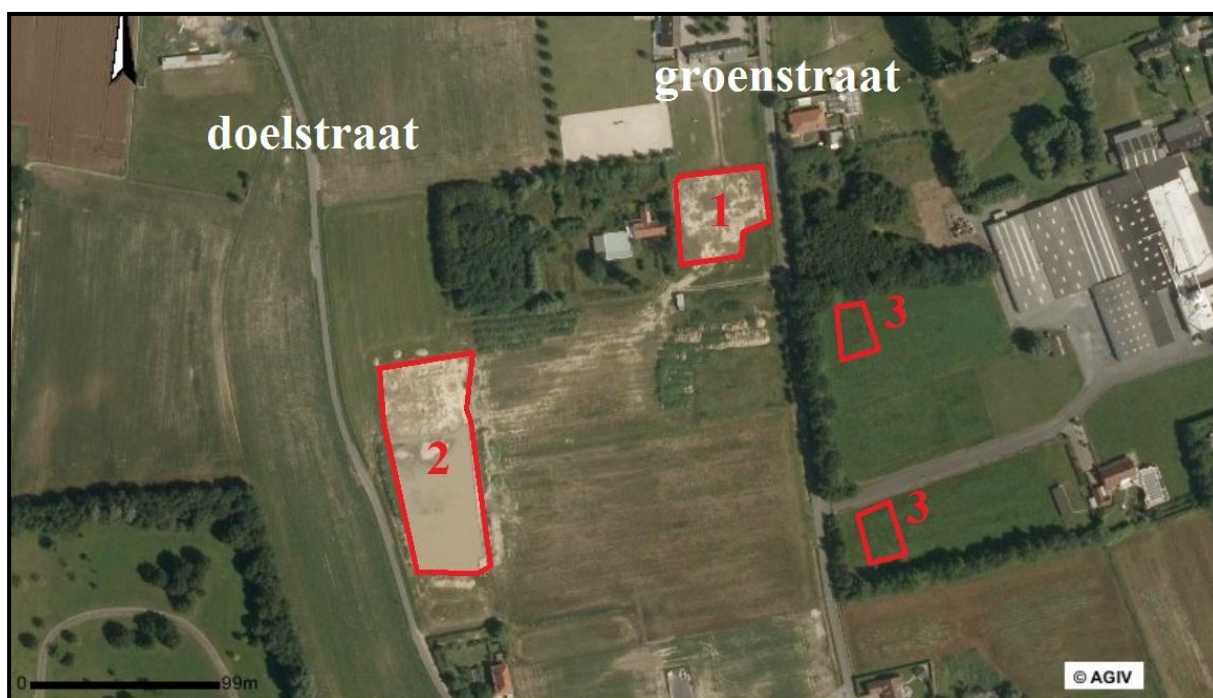

Figuur 2: Situering van het projectgebied (rood omkaderd) op een satellietbeeld met het stratenplan op de achtergrond (© Agiv).

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21732>

³ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/kleurenortho/>

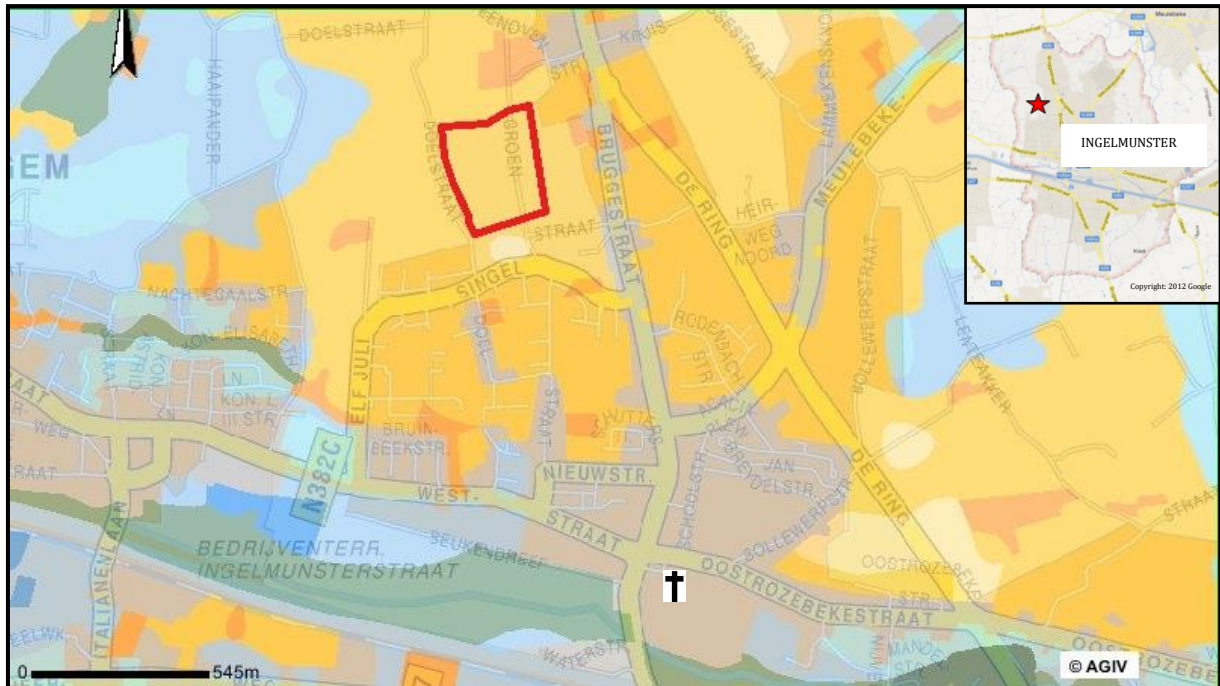

Figuur 3: Situering van de drie opgraafzones aan weerszijden van de Groenstraat (© Agiv).

3.2. Geologische en bodemkundige situering

Ingelmunster ligt in zandlemig Vlaanderen. In het noordwesten van de gemeente is de ondergrond meer zandig.⁴ In het onderzochte gebied komt volgens de bodemkaart volgend bodemtype voor: een matig natte lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pdc)⁵ (zie figuur 4).

Figuur 4: Situering van het projectgebied (rood omkaderd) op de topografische bodemkaart en aanduiding van de kerk (zwart kruis) (© Agiv)

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21732>

⁵ <http://geovlaanderen.agiv.be/geovlaanderen/bodemkaart>

3.3. Archeologische context

Zuidelijk West-Vlaanderen is op archeologisch vlak weinig gekend door gebrek aan opgravingen. Hierin komt de laatste jaren langzaam aan verandering. De vrij droge ondergrond op een hoger gelegen gebied (Zandberg), de nabijheid van een verbindingsweg (Kortrijk-Brugge = de huidige Bruggestraat) en een waterweg (de Mandel) en een bosrijke omgeving (Ingelmunsterbos) maken aannemelijk dat de omgeving aantrekkelijk was voor bewoning. Het valt dan ook te verwachten dat er archeologische sporen aanwezig zullen zijn. Dit werd bevestigd met het proefsleuvenonderzoek (zie hoofdstuk 4.2.2).

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Ingelmunster

4.1.1. Historische informatie

De eerste vermelding van Ingelmunster dateert van 1099. ‘Ingelmoenstre’ is etymologisch verklaarbaar als Engels klooster (Anglomonasterium) of klooster op de hoek van de heerlijkheid (het Germaanse ‘angel’). Het hier bedoelde klooster zou uit de 7de eeuw dateren en na verwoesting door de Noormannen overbouwd zijn door een ‘mote’, het huidige kasteel van Ingelmunster langsheen de kasteelstraat.⁶ Tegenwoordig is de stelling dat ‘Ingel’ verwijst naar een hoek of hoekperceel de meest aanvaarde theorie. Bovendien zou ‘munster’ afkomstig zijn van ‘moustier’, een Romaanse term voor kerk. Ingelmunster zou dus eerder verwijzen naar een kerk op de hoek of op een hoekperceel.⁷ Vervaecke toont in zijn artikel bovendien aan dat er vermoedelijk nooit sprake was van een klooster in Ingelmunster.⁸

De ‘Mote’ werd gebouwd door Robrecht de Fries, graaf van Vlaanderen (1071-1093), die zo de nederzetting Ingelmunster stichtte op een strategisch punt, gelegen op de kruising van de Mandel en de weg Kortrijk-Brugge. Een heerlijkheid uit wiens grond een stuk werd genomen om de kerk te plezieren of met een kerkhof te verruimen en een parochie te stichten, werd een dorpsheerlijkheid van die parochie en de heer ervan werd de dorpsheer. Zo zal het ook te Ingelmunster zijn gegaan. De eerste heer van Ingelmunster die genoemd wordt, is Jan van Rode (ca. 1266-1309). Zijn voorvader verkreeg vermoedelijk het leenrecht op Ingelmunster. Jan werd de eerste heer die het kasteel bewoonde. De ‘mote’ van Robrecht de Fries was in de 13de eeuw dus een kasteel geworden.⁹

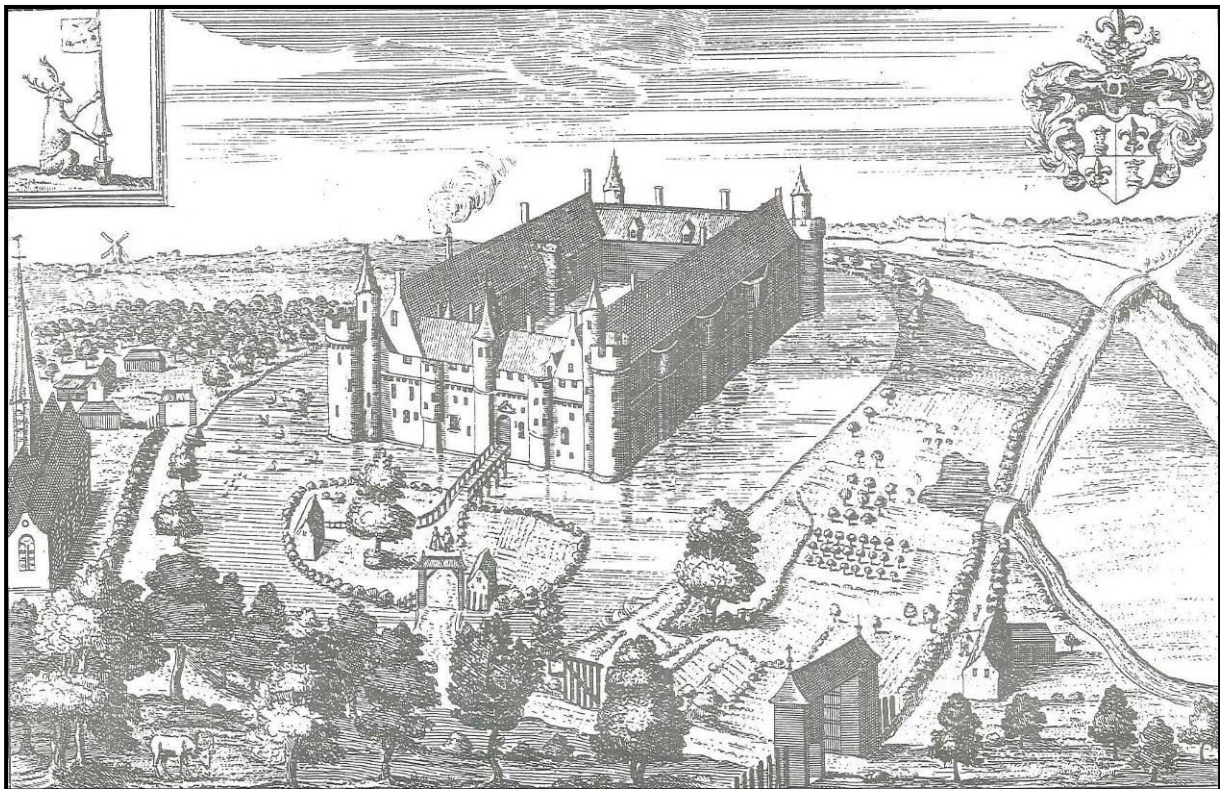
---

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21732>

⁷ Vanhaecke (2009): p. 54

⁸ Vanhaecke (2009): *passim*

⁹ Verscheure (2011): pp. 37-41

Figuur 5: Afbeelding van het kasteel van Ingelmunster door Sanderus (1644) (figuur uit: s.n. (1993): p. 22).

Het kasteel speelt een belangrijke rol in de geschiedenis van het dorp daar de meeste grond eigendom van de kasteelheren was. De kasteelheren schaarden zich achter de graven van Vlaanderen. Vlaanderen werd vanaf de late middeleeuwen een strijdtoneel voor vele oorlogen en opstanden. De sterke positie die de kasteelheren innamen en de strategische ligging van Ingelmunster – het gehucht werd de sleutel van Vlaanderen genoemd¹⁰ - zorgden er meermaals voor dat Ingelmunster en het kasteel het doelwit van vernielingen en plundering werden. Bijkomend woedden er ziektes als de pest die de bevolking nog verder uitdunden. Het meest gekende lokale wapenfeit is de Slag van Ingelmunster, 10 mei 1580, beschreven door Louis Paul Boon. Ingelmunster en het kasteel werden toen totaal vernield.¹¹

---

¹⁰ Verscheure (1989): p. 9

¹¹ Verscheure (2011): *passim*

Figuur 6: De slag van Ingelmunster (figuur uit: Verscheure (1989): p. 13).

Pas in de 18de eeuw kende de regio een lange periode van rust. Dit werd weerspiegeld in de bevolkingsdichtheid met een bewonersaantal van 1300 inwoners in 1700 en 4705 inwoners in 1789. Ingelmunster was een rijke plattelandsgemeente geworden. In deze periode wordt ook het 'Landtbouck van Inghelmunstere' (1736) opgemaakt door F. de Vos. Dit is een voorloper van het latere kadaster.¹² Het kasteel is ondertussen eigendom van de familie Plotho, die het grondig laat restaureren. Ook de kerktoren wordt vernieuwd en de baan van Kortrijk naar Brugge wordt rechtgetrokken en verhard.¹³

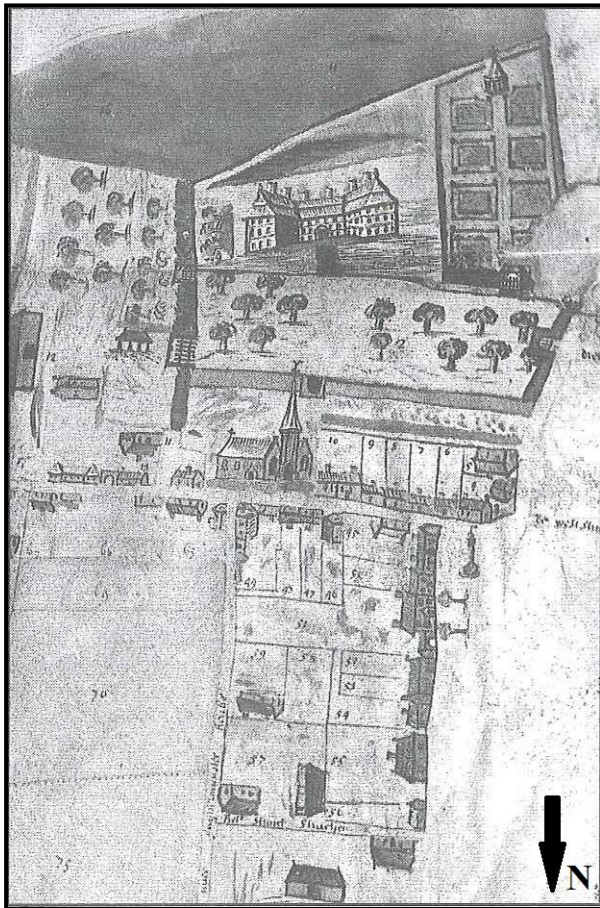
Met de Franse Revolutie kwam een einde aan de vredige periode. De feodale structuur werd afgeschaft en Napoleon voerde nieuwe bestuursvormen in.¹⁴ Ingelmunster ontwikkelde zich verder. In de 19de eeuw werden het kanaal van Roeselare naar de Leie en de spoorweg van Kortrijk naar Brugge aangelegd, die beide door Ingelmunster

¹² Verscheure (2011): pp. 105-109

¹³ Idem

¹⁴ Verscheure (1989): p. 13

liepen.¹⁵ Deze nieuwe routes zetten de strategische ligging van Ingelmunster in de verf. De gemeente werd dan ook vanaf de eerste dag van Wereldoorlog I ingenomen door de Duitsers en ook tijdens Wereldoorlog II duurde het niet lang voor de Duitsers de gemeente innamen. Na deze woelige periode kon Ingelmunster verder evolueren en verkreeg het zijn huidige aanzijn.

Figuur 7: Dorpskern van Ingelmunster met kerk en kasteel afgebeeld in het 'Landtbouck van Inghelmunstere' (1736) (figuur uit: Goethals (1999): p. 18).

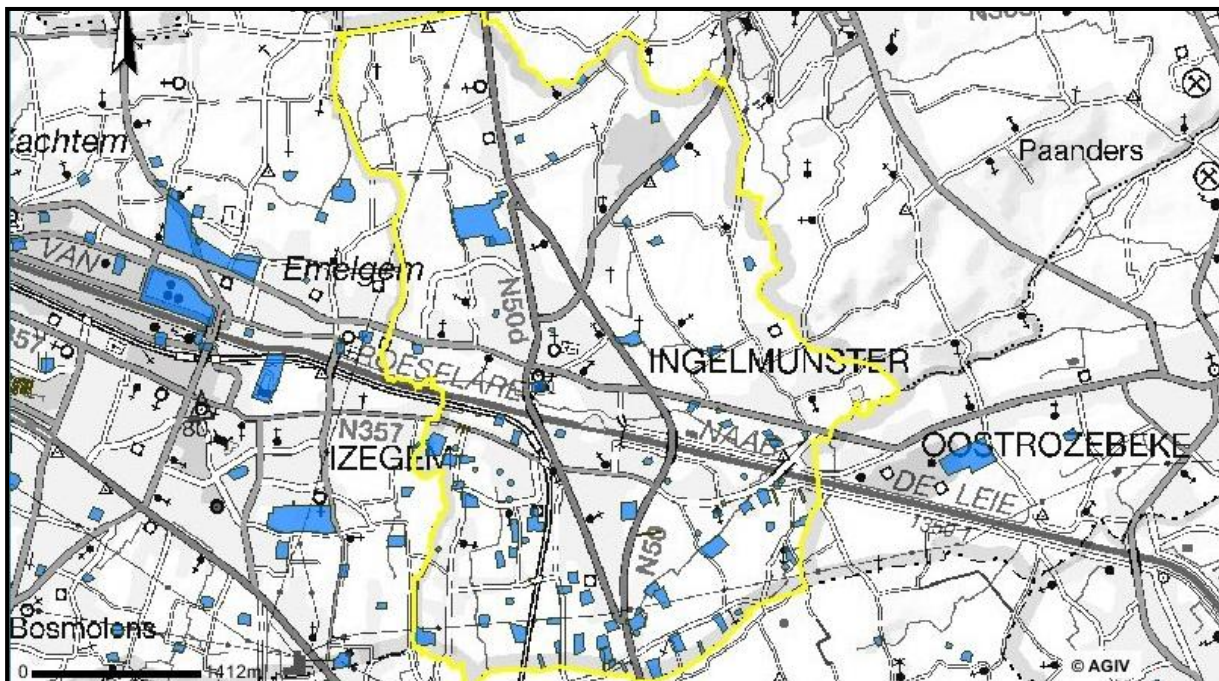
4.1.2. Archeologische informatie

Volgens de centraal archeologische inventaris (CAI) zijn er meerdere archeologische locaties in Ingelmunster en de omliggende gemeenten (zie figuur 8). Onder archeologische locaties moet men een ruime definitie verstaan van vindplaatsen van archeologisch materiaal, gaande van losse vondsten tijdens een archeologische prospectie, toevalsvondsten bij werkzaamheden, waarnemingen op cartografische bronnen en luchtfoto's tot proefsleuvenonderzoek en opgravingen.

---

¹⁵ <http://www.ingelmunster.be/ingelmunster/geschiedenis>

Figuur 8: Uittreksel van de centraal archeologische inventaris (CAI). De blauwe markeringen vertegenwoordigen archeologische locaties, de gele lijn geeft de gemeentegrens weer (© <http://cai.erfgoed.net/>).

Onder de losse vondsten in de omgeving is er vrij veel lithisch materiaal uit de steentijdperiode, wat er op wijst dat de streek reeds vroeg door de mens bezocht werd. Ook de Romeinse periode is in de omgeving vertegenwoordigd door een grafveld te Emelgem en de *vicus* van Harelbeke. Recent werd de Romeinse aanwezigheid in de regio bevestigd met de vondst van een klein grafveld te Oostrozebeke.¹⁶ De middeleeuwen en later worden volgens de CAI vooral weerspiegeld in cartografische aanwijzingen in combinatie met losse vondsten en waarnemingen/onderzoek bij herstellingswerkzaamheden in of rond kerken.

Over het algemeen werd in Ingelmunster en de omliggende gemeenten, met uitzondering van Harelbeke, nog niet erg veel archeologisch onderzoek verricht. In Izegem betreft dit een proefsleuvenonderzoek met daarop volgend een vlakdekkende opgraving in de Hondekensmolenstraat en oude opgravingen op de Romeinse begraafplaats van Emelgem, waar ook Merovingsche graven werden aangetroffen. In Oostrozebeke was er een proefsleuvenonderzoek met daarop volgend een vlakdekkende opgraving op het toekomstige bedrijventerrein de Gouden Appel. Daar werden bewoningssporen vanaf de Romeinse periode tot in de middeleeuwen gevonden. In Ingelmunster zelf waren er een kleinschalig onderzoek in de nabijheid van de kerk en

¹⁶ Eggermont e.a. (in voorbereiding)

een booronderzoek langs de Mandel, dat resulteerde in een proefsleuvenonderzoek en recentelijk een vlakdekkende opgraving. Ingelmunster is voornamelijk gekend door onderzoek van het zuidelijk deel van de gemeente in het kader van een prospectiethesis door Marc Van Hooreweder. De focus van de prospectie lag op de vroegste en minst gekende periodes in de geschiedenis van Ingelmunster: vanaf de steentijden tot en met de Romeinse periode. Er werden meerdere vondstconcentraties uit verschillende periodes aangetroffen, die wijzen op de aanwezigheid van de mens, mogelijk vanaf het mesolithicum, maar zeker vanaf het midden-neolithicum. De metaaltijden kwamen minder duidelijk naar voor uit dit onderzoek. De Romeinse periode was wel vertegenwoordigd. De Romeinse vondstenconcentraties kunnen wijzen op kleinere bewoningszones in het zuiden van de gemeente.¹⁷

Een proefsleuvenonderzoek van 2010, uitgevoerd door Soresma nv, vormde de aanleiding van het in dit rapport besproken archeologisch onderzoek (zie hoofdstuk 4.2.2).

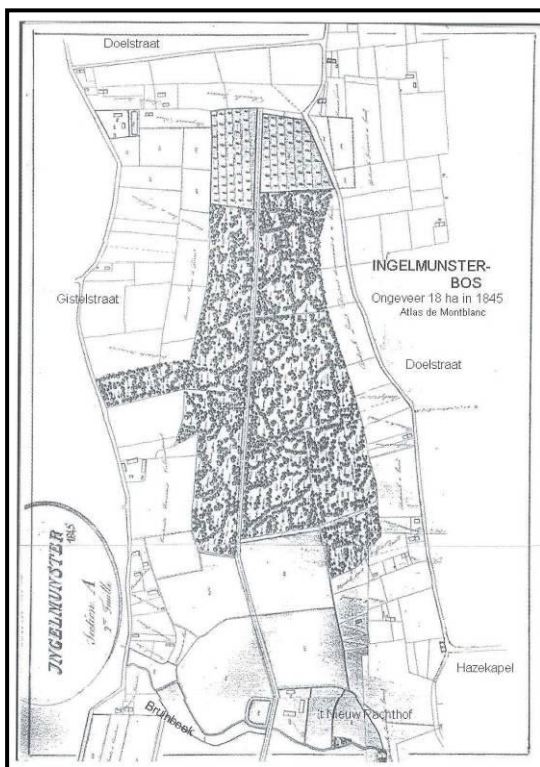
---

¹⁷ Hooreweder (1986): *passim*

4.2. Zandberg

4.2.1. Historische informatie

Het projectgebied van de opgraving bevindt zich ten noorden van de dorpskom en was vermoedelijk eerder akker- of bosgebied dat deel uitmaakte van de bezittingen van de kasteelheren. Daar er geen specifieke gebouwen stonden, zijn er geen vermeldingen van deze percelen. Om meer te weten te komen, moet vooral beroep gedaan worden op historische kaarten. De oudste geraadpleegde kaart dateert uit de eerste helft van de 18de eeuw. Ingelmunsterbos, dat zich ten westen van de opgraafzone (zone 2) bevond, is een herkenningspunt. Dit bos, nu enkel nog bewaard in een straatnaam, situeerde zich in het noordwesten van de gemeente en grensde aan het projectgebied. Het werd volledig gekapt in de 19de en 20ste eeuw.¹⁸

Figuur 9: Ingelmunsterbos in de 19de eeuw (figuur uit: Verscheure (2009): p. 13).

Het bos is te zien op de Ferrariskaart (1770-1778), net als de Doelstraat en de Groenstraat, waarlangs het projectgebied gesitueerd is (zie figuur 10). Ook de hoeve met walgracht, die bij het proefsleuvenonderzoek werd aangetroffen (zie hoofdstuk 4.2.2), is hierop te zien. Deze hoeve zou terug gaan tot de late middeleeuwen. Ingelmunsterbos

¹⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21732>

was vroeger meer uitgestrekt en verbond het park van het kasteel met het galgenveld aan herberg 't Leestje in het noorden van de gemeente (het Reygersbos).¹⁹ Het Reygersbos maakte deel uit van een groter bos dat ook het moerasgebied 'Ardoye Veldt' omsloot, zoals te zien is op de Ferrariskaart (zie figuur 11).

Het Ingelmunsterbos is vermoedelijk tot vlak voor het volledig ontgonnen werd eigendom geweest van de kasteelheren. Uit een jeugdverhaal van A. Verscheure weet men dat het bos uiteindelijk verkocht of verhuurd werd aan boer A. Foulon, die het herschiep tot landbouwgebied. Toen boer Foulon in 1980 op rust ging werd de voormalige bosgrond in stukken verkocht.²⁰

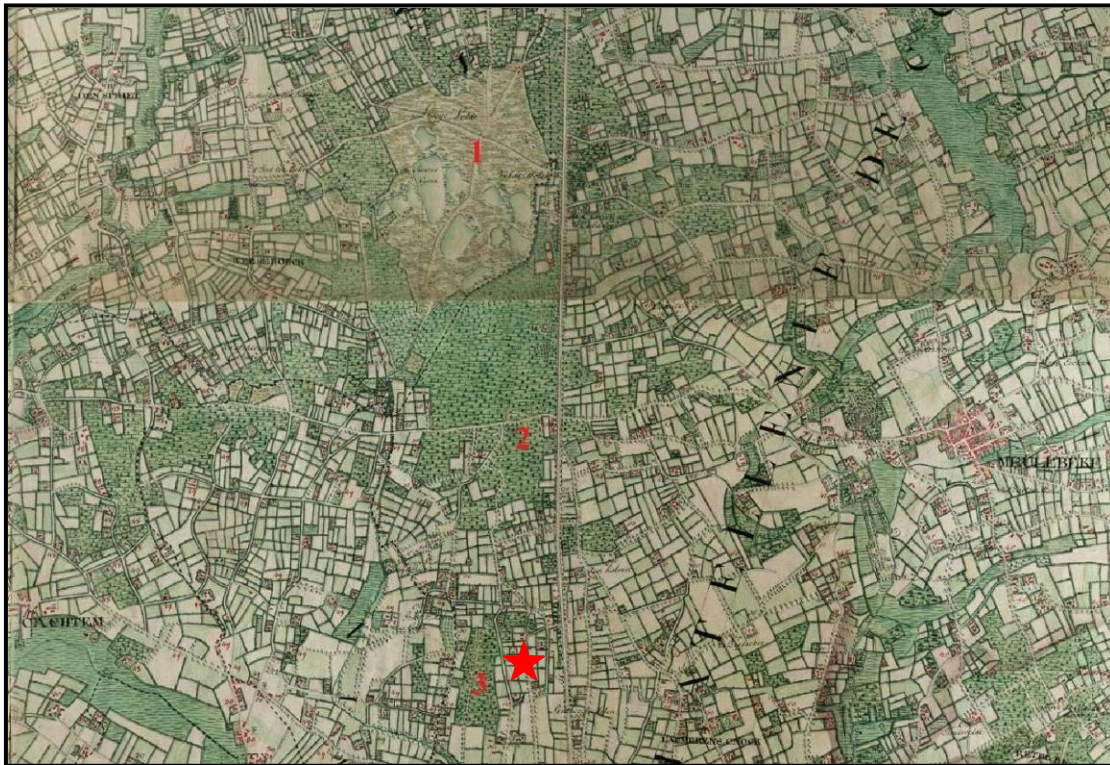

Figuur 10: Uitreksel van de Ferrariskaart met aanduiding van Ingelmunsterbos (1), de Doelstraat (2), de Groenstraat (3), de hoeve met walgracht (4) en het kasteel van Ingelmunster (5). Het opgraafgebied bevindt zich binnen de blauwe lijn (© 2011 Koninklijke Bibliotheek van België).

¹⁹ Verscheure (2011): p. 55

²⁰ Verscheure (2009): pp. 10-12

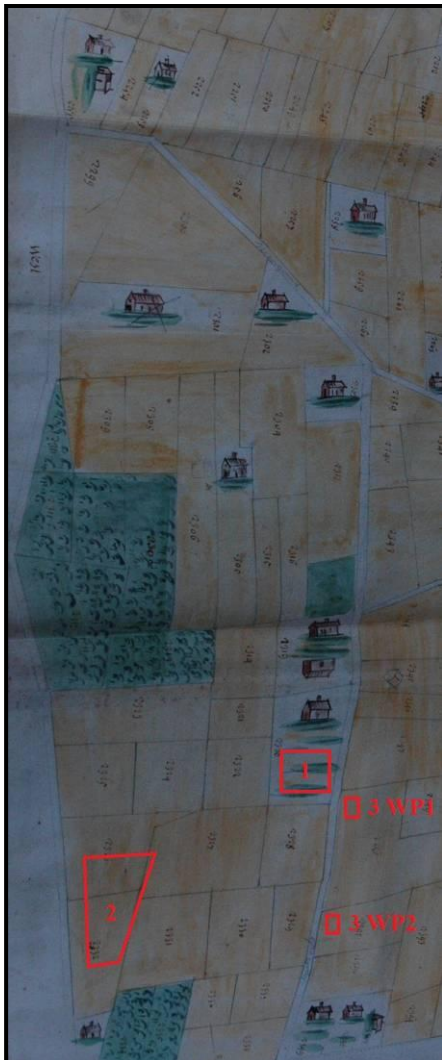
Figuur 11: Uitreksel van de Ferrariskaart met aanduiding van Ardoye Veldt (1), het Reygersbos met het galgenveld (2) en Ingelmunsterbos (3). Het opgraafgebied situeert zich ter hoogte van de rode ster (© 2011 Koninklijke Bibliotheek van België).

Ten oosten van Ingelmunsterbos, tussen de Doelstraat en de Groenstraat, ligt het opgraafterrein. Op de Ferrariskaart wordt er akker- en weiland gesitueerd en geen gebouwen. Hoewel vrij nauwkeurig moet men toch rekening houden met enige speling in de weergave. Bovendien is het ook moeilijk om de opgegraven zone exact op deze kaart te plotten. Bijgevolg is de Ferrariskaart in het geval van deze opgraving geen goede bron om de landindeling na te gaan, het geeft hoogstens een indicatie over het landgebruik.

Kadasterplannen zijn een beter instrument om de landindeling te bekijken. Naast de Poppkaart van 1835 is er voor Ingelmunster ook een landboek uit de 18de eeuw bewaard. Landmeter de Vos bracht Ingelmunster hierin in kaart in 1736 en beschreef in een bijhorende legger de ligging, de oppervlakte, het landgebruik en de eigenaar van de verschillende percelen. Het blijkt dat de gronden waarop de opgraafzones zich bevinden geregistreerd staan op verschillende eigenaars: zone 1 is te situeren op land dat geregistreerd staat op naam van weduwe Louys de Muynck, die ook omliggend land bezat, waaronder het stuk waar zone 3 WP1 gesitueerd is. Zone 2 lag op grond van Rogier van de Walle (een grootgrondbezitter in Ingelmunster) en op grond van Pieter Windels. Rogier van de Walle was ook eigenaar van een gedeelte bosgrond vlak ten

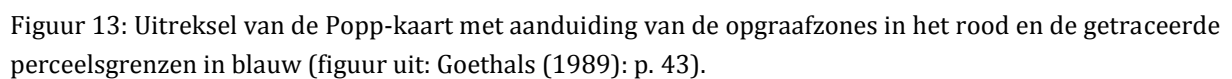
noorden van zone 2. Zone 3 WP2 tenslotte lag op de grond van Lauwereyns Nyffels. De 'heere baron van Inghelmunstere' staat in de legger van de Vos geregistreerd als eigenaar van een 'partije busch, ghenaeamt den Inghelmunster busch'. De term eigenaars moet enigszins genuanceerd worden, vele onder hen zullen in feite nog leenafhankelijk van de kasteelheer zijn geweest. Wie daadwerkelijk de gronden gebruikte en welke samenwerkingsverbanden er waren is hier niet uit af te leiden. Men krijgt wel een indicatie van de versnippering van grondgebied.

Op de latere Poppkaart is vast te stellen dat de 18de-eeuwse landindeling weinig gewijzigd werd op de locatie van de opgraving.

Figuur 12: Uitsnede uit het landboek de Vos met aanduiding van de opgraafzones (foto van de landkaart genomen door dhr. B. Nolf)

De verschillende geraadpleegde kaarten geven weer dat het opgraafgebied gesitueerd was in een akker- en weiland. Deze situatie gaat vermoedelijk terug tot de late middeleeuwen en bleef bestaan tot op heden. Het bosbestand in de onmiddellijke omgeving neemt steeds af: op de kaart van de Vos (zie figuur 12) staat nog bos afgebeeld ten oosten van de Doelstraat. Op de afbeelding van Ferraris (zie figuur 11) is dit eveneens het geval, maar op de afbeelding van het bos in de 19de eeuw (zie figuur 9) is dit deel van het bos verdwenen.

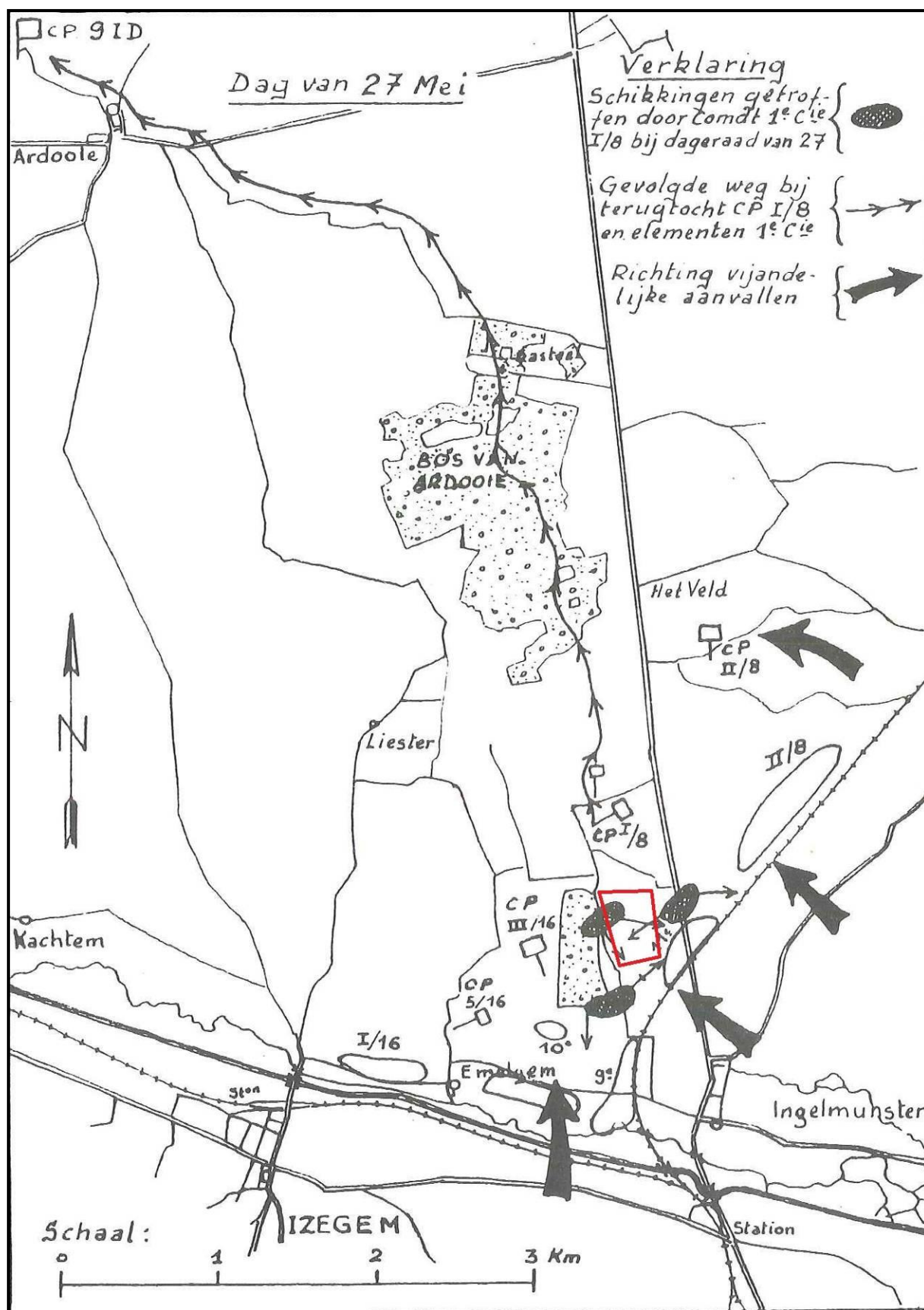
Zoals hoger vermeld werd Ingelmunster snel ingenomen tijdens Wereldoorlog I. Het werd het eerste station achter de frontlijn, wat betekende dat er weinig oorlogsgeweld was, maar wel veel heen en weer trekkende soldaten en stationering van gewonden. Het dorp werd een logistiek centrum voor materiaal en munitie, Ingelmunster station was de draaischijf. In Ingelmunsterbos, ter hoogte van de 'Hazekapel' in het zuiden werd een munitiearsenaal en een schietplein aangelegd. Tussen de Groenstraat en de Doelstraat (op de huidige woonwijk ten zuiden van het opgraafgebied) lag een werkkamp voor meestal Russische krijgsgevangenen. Naast het station waren er ook nog twee vliegpleinen. Deze strategische plaatsen werden meermaals het doelwit van aanvallen. Zo werd de munitieopslagplaats in Ingelmunsterbos aangevallen op 4 juni 1917. Vijf vliegtuigen dropten tien bommen in de omgeving.²¹

Ook in Wereldoorlog II werd het Ingelmunsterbos (en andere bossen) gebruikt. Er bestaan nauwkeurige beschrijvingen van de troepenbeweging: op 24, 25, 26 en 27 mei 1940 kwam het terugtrekkende Belgische leger door Ingelmunster. De 3de compagnie van het 16de regiment en de 1ste compagnie van het 8ste regiment bezetten Ingelmunsterbos en de nabije omgeving om de oprukkende vijand tegen te houden. De lokale troepenbeweging is weergegeven op kaarten. Op 27 mei 1940, een dag voor de Belgische capitulatie, wordt onder voortdurende bombardementen en vuurgevecht Ingelmunster ingenomen met daarbij een aanval op Ingelmunsterbos, die door verscheidene ooggetuigen beschreven wordt.²²

---

²¹ Verscheure (2008): pp. 73-75

²² Verscheure & Vanhoutte (1993): *passim*

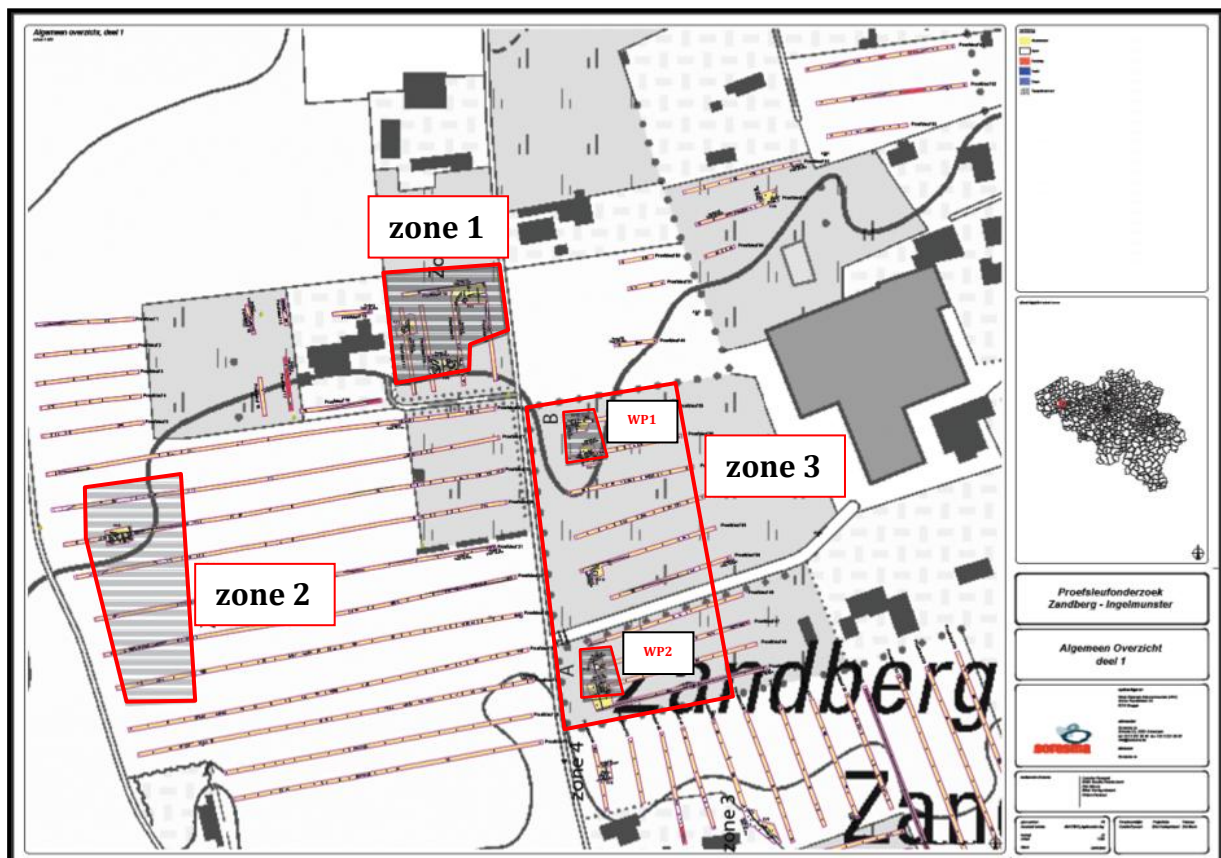
Figuur 14: Troepenbeweging van Belgisch leger op 27 mei 1940. Het opgraafterrein is rood omkaderd (figuur uit Verscheure en Vanhoutte (1993): p. 51).

4.2.2. Archeologische informatie

In het projectgebied van de proefsleuven wordt in de CAI één archeologische site vermeld: een hoeve met walgracht, gelegen aan de Groenstraat en de Voetweg. Deze site werd aangesneden gedurende het proefsleuvenonderzoek, maar er werd vastgesteld dat recente bewoningsfases uit de 20ste en 21ste eeuw de sporen van historische bewoning hebben uitgewist.²³

Het projectgebied van de proefsleuven omvatte 12ha. Verspreid over het terrein werden sporen van bewoning, landbouw en ontginning geregistreerd. De sporen gaan terug tot in de volle middeleeuwen. Een onderzoeksgebied van ca. 8550m², verdeeld over drie zones (zie figuur 15), werd geselecteerd voor een vlakdekkende opgraving. De derde zone, ten oosten van de Groenstraat, bestaat uit twee putten: A en B, die tijdens de opgraving behandeld werden als één zone.

Figuur 15: Toekomstig bedrijventerrein 'Zandberg' met de drie op te graven zones (rood omkaderd). De deelzones A en B van het vooronderzoek vormen samen één opgraafzone (zone 3) (© Soresma nv).

²³ Hantson e.a. (2010): *passim*

De eerste zone paalt aan de westelijke zijde van de Groenstraat. Er werden twee houtskoolrijke kuilen en enkele paalsporen aangetroffen. Deze laatste maken mogelijk deel uit van een gebouw. Het weinige dateerbare materiaal dateert uit de volle middeleeuwen. Een tweede archeologische zone ligt langs de Doelstraat. Hier werden restanten van een gebouw uit de volle middeleeuwen aangesneden. De derde zone, bestaande uit putten A en B, ligt ten oosten van de Groenstraat. Hier werden grillig gevormde, houtskoolrijke kuilen aangetroffen. Mogelijk gaat het om kolenbranderskuilen.

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Naast het documenteren en registreren van de archeologische sporen is de vraagstelling gericht op de onderlinge relatie van de vindplaatsen. Het doel is een beter inzicht te verkrijgen op de mogelijke (volmiddeleeuwse) nederzetting en de datering ervan, door middel van een uitgebreide vondstenrecuperatie.

Bijkomend dient een beknopte landschapsanalyse uitgevoerd te worden op basis van historische en iconografische gegevens voor zowel het vooronderzoek als de archeologische opgraving.

5.1.2. Randvoorwaarden

De voorziene startdatum van 26 maart 2012 werd gerespecteerd. Vanaf 20 april moest het terreinwerk regelmatig stilgelegd worden omwille van regenweer. Dit vormde een belemmering voor een vlotte vooruitgang van de werkzaamheden. Tegen 8 juni 2012 was het veldwerk op zones 1 en 2 afgerond. Omwille van juridische problemen over de onteigende goederen, kregen de archeologen geen toestemming om aansluitend zone 3 op te graven. Uiteindelijk werd zone 3 pas eind augustus 2012 opgegraven, waardoor de opgraving pas beëindigd werd op 24 augustus 2012.

5.1.3. Raadpleging specialisten

Jari Hinsch Mikkelsen (GATE bvba) nam de taak als begeleidende bodemkundige op zich. Zijn deelname bestond uit terreinbezoeken en het schrijven van een rapport op basis van waarnemingen en foto's. Met betrekking tot de verpakking en conservering van de archeologische vondsten kon beroep gedaan worden op interne specialisatie in de persoon van Ansje Cools. Bij het determineren van het aardewerk werd hulp gevraagd aan dr. Koen de Groote, onderzoeker bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Bijkomend werd de mening gevraagd van Prof. dr. Wim De Clercq (UGent) met betrekking tot de middeleeuwse gebouwplattegrond en middeleeuwse woningbouw in het algemeen.

5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname

Op het terrein werden alle met het blote oog herkenbare vondsten gerecupereerd. Dit betreft voornamelijk aardewerk (zowel potscherven als bouw materiaal) en occasioneel bot, natuursteen of metaal. Losse vondsten, die niet aan een spoor of structuur te verbinden zijn, werden ingemeten als puntvondst. Ook speciale vondsten werden als puntvondst ingemeten. En groot fragment zeer broos tefriet in een paalspoor, waarvan vermoed werd dat het om een (quasi) volledige maalsteen ging, werd *en bloc* gerecupereerd (inv.nr. 119). Bijkomend werden enkele contexten bemonsterd en werden deze zeefstalen uitgezeefd met het oog op vondstrecuperatie. Geen van de aangetroffen vondsten kwam in aanmerking voor verdere restauratie aangezien het in hoofdzaak om fragmenten ging.

Conform de bijzondere voorschriften werden gedurende het terreinwerk verschillende soorten stalen genomen met het oog op natuurwetenschappelijk onderzoek. Een selectie daarvan is naar verschillende instanties gestuurd die instonden voor - indien nodig - een waardering en vervolgens de verdere analyses:

- Op de houtskoolresten van acht mogelijke kolenbranderskuilen (zie hoofdstuk 6.2.3.1.1) zijn anthracologisch onderzoek en een C¹⁴-analyse uitgevoerd om de datering te achterhalen en meer inzicht te verkrijgen in de ritus van dodenverbranding.
- Uit sporen van het volmiddeleeuws gebouw (zie hoofdstuk 6.2.4.1.1) werden er vier geselecteerd voor een preciezere datering te achterhalen door middel van een C¹⁴-analyse.
- Met het oog op het achterhalen van de landschappelijke evolutie is een pollenanalyse op verschillende lagen van gracht S209 (zie hoofdstuk 6.2.4.1.2) gedaan.

Samengevat zijn volgende analyses uitgevoerd:

C ¹⁴	Analyse pollen	Anthracologisch onderzoek
12	6	3 x 100stuks en 5 x 30stuks

De resultaten van de natuurwetenschappelijke analyses komen verder in dit rapport bij de respectievelijke spoorbeschrijving aan bod. De rapporten van het natuurwetenschappelijk onderzoek zijn als bijlagen toegevoegd aan dit rapport.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Op 28 februari 2012 werd een startvergadering belegd met de opdrachtgever, Onroerend Erfgoed, RADAR en Monument Vandekerckhove. In de vergadering werden afspraken gemaakt over het praktisch verloop van de opgraving, de methodologie en de opvolging. Door middel van wekelijkse digitale verslagen en tweewekelijkse werfvergaderingen werden alle betrokkenen op de hoogte gehouden van het verloop van het terreinwerk. Verder werden ook afspraken gemaakt over de publiekswerking rond de opgraving.

5.2.2. Veldwerk

In totaal werd ca. 7266m² opgegraven, verdeeld over drie zones. Zone 3 bestond uit twee kleinere werkputten (zie figuur 15). Zone 1 kon aan de westelijke, noordelijke en oostelijke zijde minder ver afgegraven worden dan afgebakend op plan (ca. 700m² minder dan voorzien). Aan de westelijke zijde bevond zich een bomerij. De oorspronkelijke noordelijke zijde bleek zich in een aangrenzend perceel te bevinden dat nog in gebruik was als paardenweide. De oostelijke afbakening viel in de berm langs de weg. Aangezien de sporendichtheid in deze zone echter vrij laag was, vormde de kleinere oppervlakte geen probleem.

Het veldwerk gebeurde conform de bijzondere voorschriften. Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, genummerd, gefotografeerd en beschreven. Het grondplan werd ingetekend op schaal 1:50 en de hoogte van het vlak werd opgemeten in TAW-waarden. Teneinde een goed beeld te krijgen op de bodemopbouw werden op verschillende plaatsen wandprofielen schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20.

Na registratie in het vlak werden de afzonderlijke sporen gecoupeerd met het oog op een verticale registratie. Dit gebeurde op dezelfde manier als bij de profielen. Naast de coupes op kleinere sporen werden enkele zeer brede sporen gecoupeerd met de graafmachine. De registratiemethode diende hiervoor niet gewijzigd te worden.

De dagelijkse activiteiten werden neergeschreven in het velddagboek.

Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Bijkomend werden er stalen genomen, hetzij om te zeven met het oog op vondstrecuperatie, hetzij voor natuurwetenschappelijk onderzoek.

Door de slechte weersomstandigheden tijdens de opgraving, waarbij sporen onder water kwamen te liggen en het grondwaterpeil te hoog was om te couperen, werd het terreinonderzoek bemoeilijkt. Omwille van een aanslepend probleem rond de onteigening van de gronden ten oosten van de Groenstraat kon zone 3 pas in een latere fase worden opgegraven (zie hoofdstuk 5.1.2)

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code IMZB12 (**I**ngel**M**unster – **Z**and**B**erg 2012) gebruikt.

De spoorformulieren, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Verder werden de zeefstalen uitgezeefd. Na goedkeuring door de opdrachtgever en Onroerend Erfgoed werden de geselecteerde stalen (zie hoofdstuk 5.1.4) aan specialisten bezorgd voor natuurwetenschappelijk onderzoek. De vlaktekeningen, profieltekeningen en enkele coupetekeningen werden gedigitaliseerd met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. De resultaten van de opgraving werden neer geschreven in een rapport voorzien van foto's en plannen.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN, STRUCTUREN EN VONDSTEN

6.1. Stratigrafie

Het onderzoeksgebied situeert zich in een gebied dat op de topografische kaart aangeduid wordt als akkerland en weiland. Er waren geen zichtbare archeologische sporen waar te nemen aan de oppervlakte.

Voor de registratie van de profielen werden de wanden van zone 1, zone 2 en zone 3 WP1 en 2 op verschillende plaatsen over een breedte van ca. 1m opgeschoond vanaf het maaiveld tot op het archeologisch vlak of dieper waar nodig. De profielen kregen elk een uniek nummer (bijvoorbeeld profiel 1) en werden aangeduid op het grondplan. De laagbeschrijving (vb. P5 L2 = profiel 5, laag 2) is terug te vinden in de sporeninventaris.

Bodemkundige Jari Hinsch Mikkelsen (GATE bvba) kwam ter plaatse om de profielen, het archeologisch vlak en enkele sporen te interpreteren. Het rapport met zijn bevindingen werd toegevoegd aan dit rapport als bijlage (bijlage 0a). Als referentieprofiel voor de opgraving gebruikte hij profiel 15 in de noordelijke putwand van zone 1 (zie figuur 16).

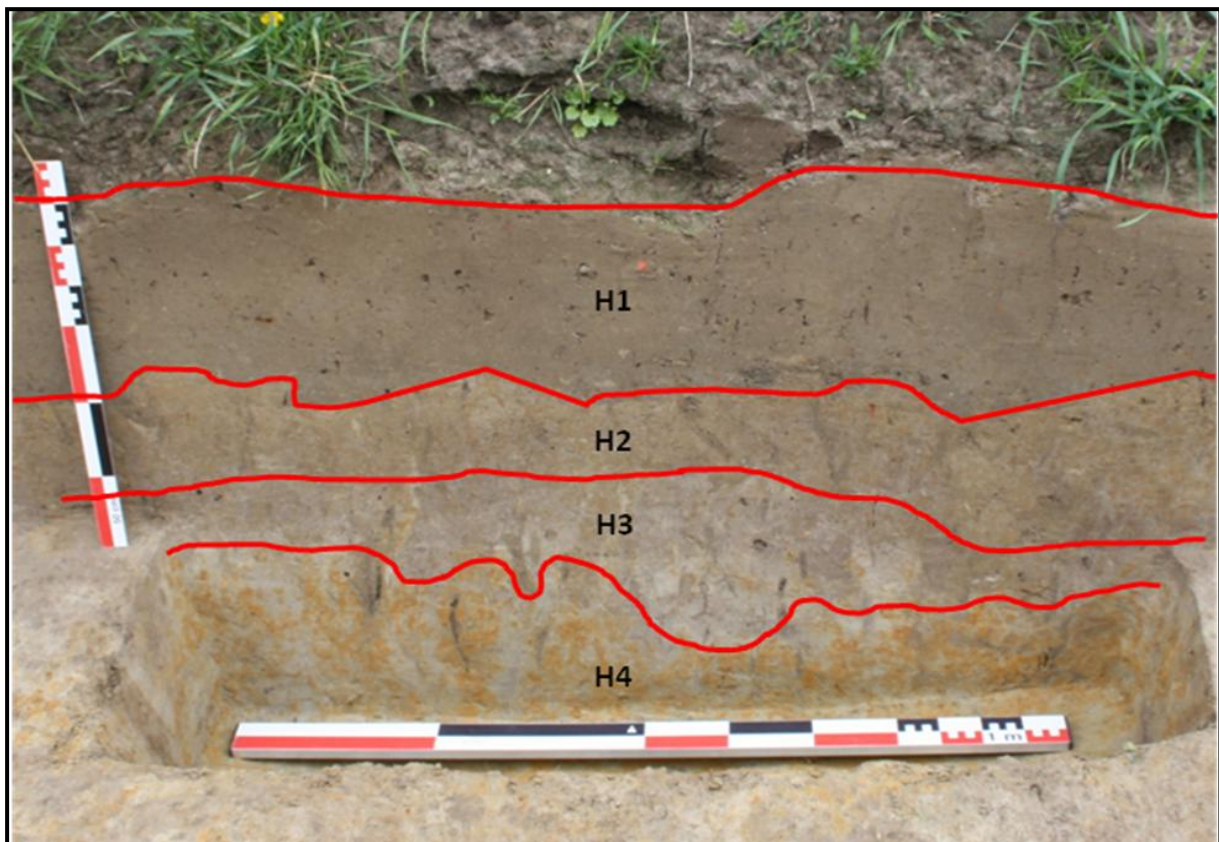
○ Profiel 15²⁴

De referentiebodemp (profiel 15, zie figuur 16) bestaat uit de huidige ploeglaag (H1: Ap), een lichtbruine en biologisch actieve B-horizont (H2: Bbi), een uitlogingshorizont ontstaan doordat regenwater structureel stuwt op H4 (H3: Eg) en een gevlekte textuur B-horizont (H4: Bg). Het moedermateriaal (de C-horizont) werd hier niet bereikt. De onderkant van de ploeglaag is zeer scherp en de laatste ploegsporen kunnen nog onderscheiden worden. De kleur is grijsbruin en de horizont bevat veen, baksteenfragmenten en andere antropogene rommel. Dit is een oude ploeglaag. H2 was oorspronkelijk een stuk dikker maar is gedeeltelijk in de ploeglaag opgenomen. De horizont is sterk beïnvloed door de activiteit van de bodemfauna (mollen, regenwormen,...). H3 is gebleekt doordat water stagneert door een discontinu poriënsysteem tussen H3 en H4. Hierdoor wordt na perioden van veel neerslag een zeer laag zuurstofpeil bereikt en wordt het ijzer mobiel. Door het gebrek aan ijzer in de horizont is de kleur bleek geworden. Door bioturbatie (fauna en planten) is de horizont

---

²⁴ Figuur en beschrijving overgenomen uit het bodemkundig rapport = bijlage 0a

aangerijkt met humus en krijgt de horizont een verscheidenheid aan grijze tinten afhankelijk van de humusconcentratie. H4 is ongetwijfeld gekenmerkt door een (onregelmatige) polygoonstructuur. Deze polygonen zijn zichtbaar op de wand als bleke tongen die dezelfde kleur hebben als H3. Deze tongen horen morfologisch ook eerder bij H3 dan bij H4. In de tongen waar water stuwte en waar de grond minder compact is, is de meeste van de diepere wortelgroei terug te vinden. De bodem en eventuele ondoordringbare lagen zijn door ontbossing en langdurige bemesting vernield door de bioturbatie.

Figuur 16 : Profiel 15 in de noordelijke wand in zone 1.

In zone 2 ontbreekt de B-horizont, zoals die waargenomen werd in profiel 15 (H2), regelmatig. Waarschijnlijk is dit te verklaren door oude bodemvormende processen en recentere menselijke activiteit. Tegen het einde van de laat glaciële periode werd eolisch materiaal afgezet. Hierdoor werd een licht golvend landschap gevormd dat sindsdien getransformeerd is door eolische en colluviale processen en door grondbewerking (nivellering).²⁵ In profiel 21 aan de westelijke wand van zone 2, is het ontbreken van de B-horizont duidelijk zichtbaar (zie figuur 17).

²⁵ Beschrijving overgenomen uit het bodemkundig rapport = bijlage 0a

In zone 2 was tevens een overgang waar te nemen van een meer zandige moederbodem in het westen naar een meer kleiige ondergrond langs de oostelijke putwand. Hier werd eveneens een profiel (profiel 20) opgeschoond aan de noordzijde om deze overgang te illustreren (zie figuur 18). Deze overgang is echter niet direct waar te nemen op foto, maar enkel in de verschillende textuur van de moederbodem. Meer oostelijk is het zand fijner van textuur en zijn de lagen compacter.

Zone 3 heeft een gelijkaardige bodemopbouw als zone 2. Hier ontbreekt eveneens de B-horizont zoals te zien is in profiel 31 (zie figuur 19).

Figuur 17: Profiel 21, oostelijke wand zone 2.

Figuur 18: profiel 20, noordelijke wand zone 2.

Figuur 19: Profiel 31, noordelijke wand zone 3 WP 2.

6.2. Beschrijving

6.2.1. Algemeen

De gemiddelde TAW-waarde van het maaiveld situeert zich rond +20m. Het archeologisch vlak werd gemiddeld 50 à 60cm onder het maaiveld aangelegd.

Hieronder worden de belangrijkste sporen en structuren besproken en geïnterpreteerd van oud naar jong. Ze werden gedateerd op basis van de vondsten, het natuurwetenschappelijk onderzoek en analogie in vorm, vulling en/of oriëntatie. Voor een overzicht van alle sporen en hun beschrijving wordt verwezen naar het allesporenplan en de inventarislijst.

De opgraving te Ingelmunster was eerder arm aan vondsten. De grootste groep vondsten betreft aardewerk. Dit is voor het merendeel te situeren in de volle middeleeuwen en voornamelijk afkomstig uit sporen in verband met de bouwplattegrond.

6.2.2. Neolithicum en bronstijd

Hoewel er een aantal silexen (inv.nrs. 1, 15, 49, 137 en 525) werd aangetroffen, zijn er geen indicaties voor sporen uit de steentijden. Het betreft voornamelijk onbewerkte, natuurlijke silex (inv.nrs. 15 en 137). Inventarisnummer 49 uit gracht S210 is mogelijk een afslag. Enkel de silex met inventarisnummer 1 is met zekerheid een bewerkte silex (zie figuur 20). Het gaat om een deel van een kling zonder retouches en het fragment was bovendien verbrand. Deze silex werd aangetroffen in één van de houtskoolmeilers S41 (zie hoofdstuk ...), maar belandde daar vermoedelijk niet intentioneel.²⁶

Figuur 20: Foto van een kling (inv.nr. 1).

---

²⁶ Met dank aan Bert Mestdagh (Monument Vandekerckhove nv) voor zijn bevindingen over de silexen.

6.2.3. Romeinse periode

De oudste sporen zijn op basis van de C¹⁴-analyse te situeren in de Romeinse periode.

6.2.3.1. Sporen/structuren

Hoewel geen aardewerkvondsten werd aanvankelijk gedacht dat de houtskoolrijke kuilen in dezelfde periode te situeren waren als het volmiddeleeuws gebouw. Uit de C¹⁴-analyses bleek verrassend dat de kuilen dateerden uit de Romeinse periode, terwijl er op de site nochtans geen ander sporen of vondsten zijn die verwijzen naar de Romeinse periode.

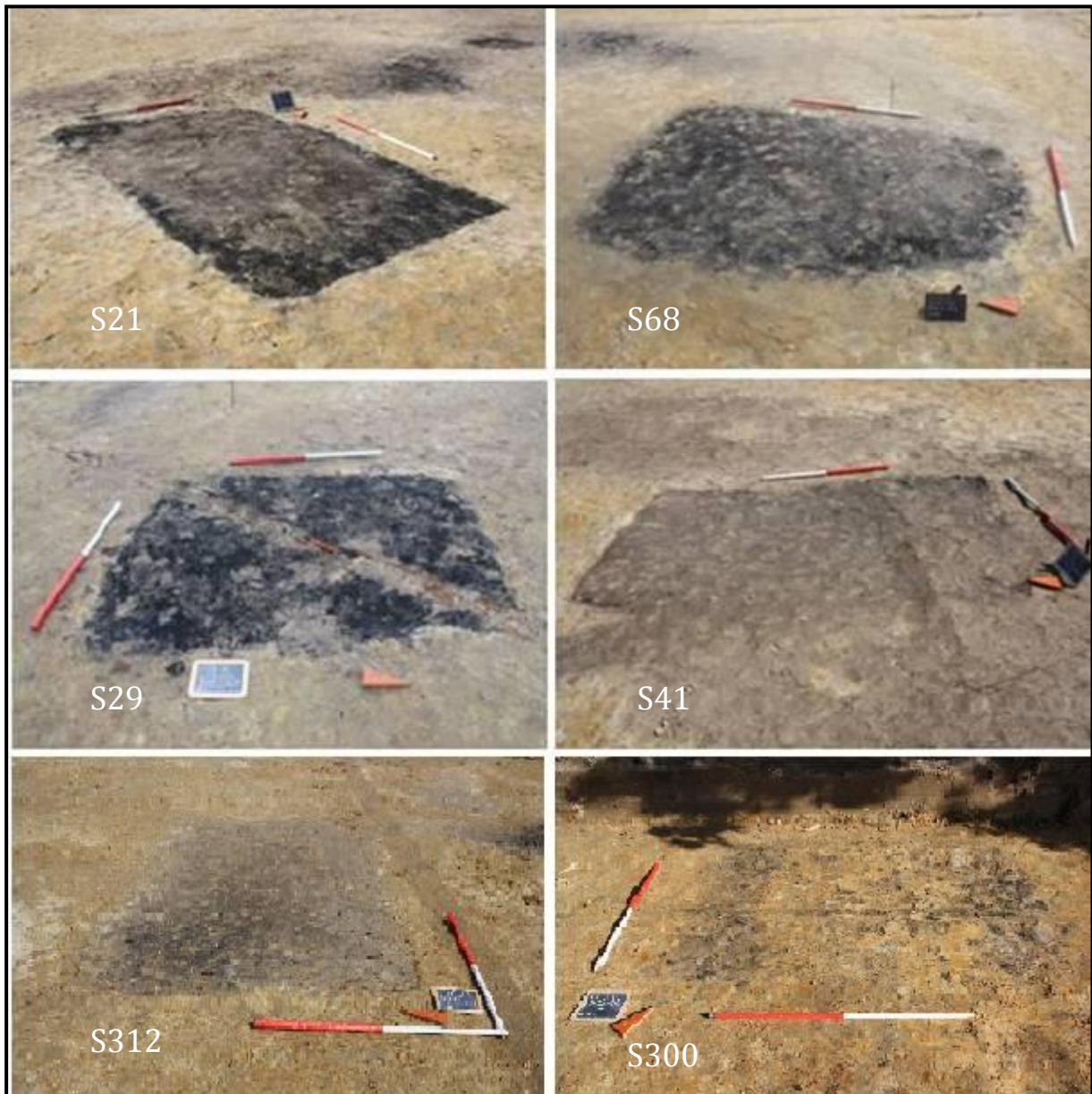
6.2.3.1.1. Kolenbranderskuilen

Verspreid over het onderzoeksgebied zijn verschillende rechthoekige, houtskoolrijke kuilen aangetroffen (zie figuur 21). Ze meten ca. 2,50m bij 1,50m en hebben een verschillende oriëntatie. Ze liggen vrij geïsoleerd. In zone 1 lagen de kuilen in of nabij onregelmatige, lichte verkleuringen met daarbinnen soms verspreide houtskool (zie figuren 32 en 33 en bijlage 0a).

- S29 ligt in zone 1 en heeft een vrij homogene, compacte houtskoolrijke vulling. In coupe heeft de kuil een diepte van ca. 0,20m en een vlakke bodem (zie figuur 22). Er werd een scherp rood aardewerk aangetroffen deze kuil, maar gezien de C¹⁴-datering (zie hoofdstuk 6.2.3.2.1) moet dit als intrusief beschouwd worden.
- S21, S41, S68 (zone 1), S111, S236 (zone 2) en S312 (zone 3) hebben allen een gelijkaardige vulling (zie figuren 23 t/m 31). Bovenaan hebben ze een licht tot donkergrijze, al dan niet zwaar gebioturbeerde laag. Onderaan zit een zeer houtskoolrijk bandje. Ze hebben in coupe een vlakke bodem en variërende diepte tussen 0,10m en 0,40m. S41 en S111 vertonen beide een oranje bandje aan de oostelijke rand van het spoor (zie figuur 28). S21 heeft een afwijkende diepte van 0,50m. In coupe zijn verschillende lagen te onderscheiden (zie figuur 29): bovenaan een vrij homogeen bruingrijs pakket (1), vervolgens een zwart houtskoolbandje (2) en tenslotte onderin een donkergrijze, houtskoolrijke laag (3) met aan beide zijden vermenging met de moederbodem (4). Bij deze kuil is aan de westelijke zijde een uitloper (S26) waar te nemen (zie figuur 30). De vulling van de uitloper is lichtgrijs met onderin een houtskoolrijk bandje. Naar het westen toe wordt de uitloper dieper, ca. 0,30m. Waar de uitloper aansluit op S21 is het spoor slechts ca. 0,10m diep. In S41 werd een fragment grijs aardewerk

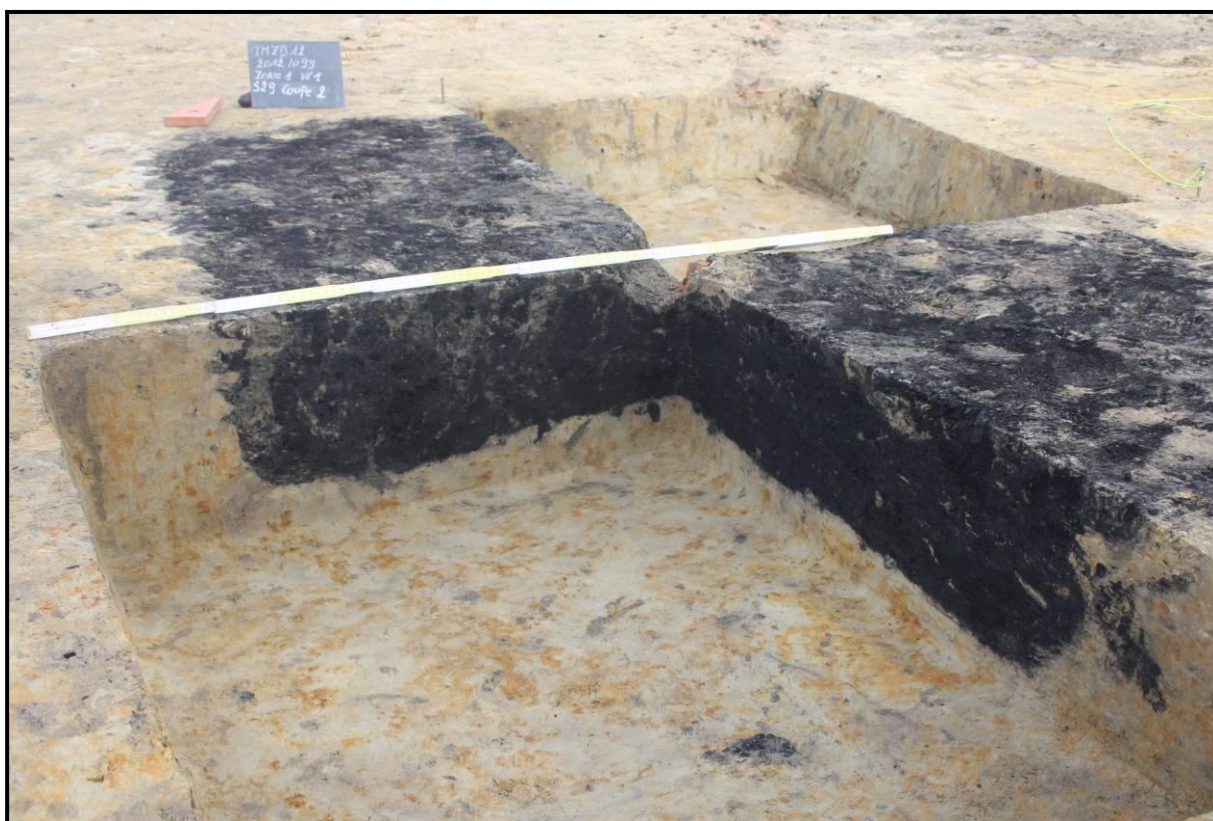
aangetroffen. In S21 werd silex aangetroffen en in S236 metaalfragmentjes. Geen van deze vondsten kan licht werpen op de datering van de sporen.

- S300 vertoont dezelfde afmetingen en vorm, maar is lichter van kleur en bevat minder houtskool. Bovendien is het spoor zeer sterk gebioturbeerd. In de centrale lengtecoupe lijkt de kuil aan weerszijden begrensd te worden door diepere (paal)kuilen (zie figuur 31). Er werd geen materiaal aangetroffen.

Figuur 21: Zes verschillende kolenbranderskuilen: S21, S29, S41 en S68 in zone 1, S300 en S312 in zone 3.

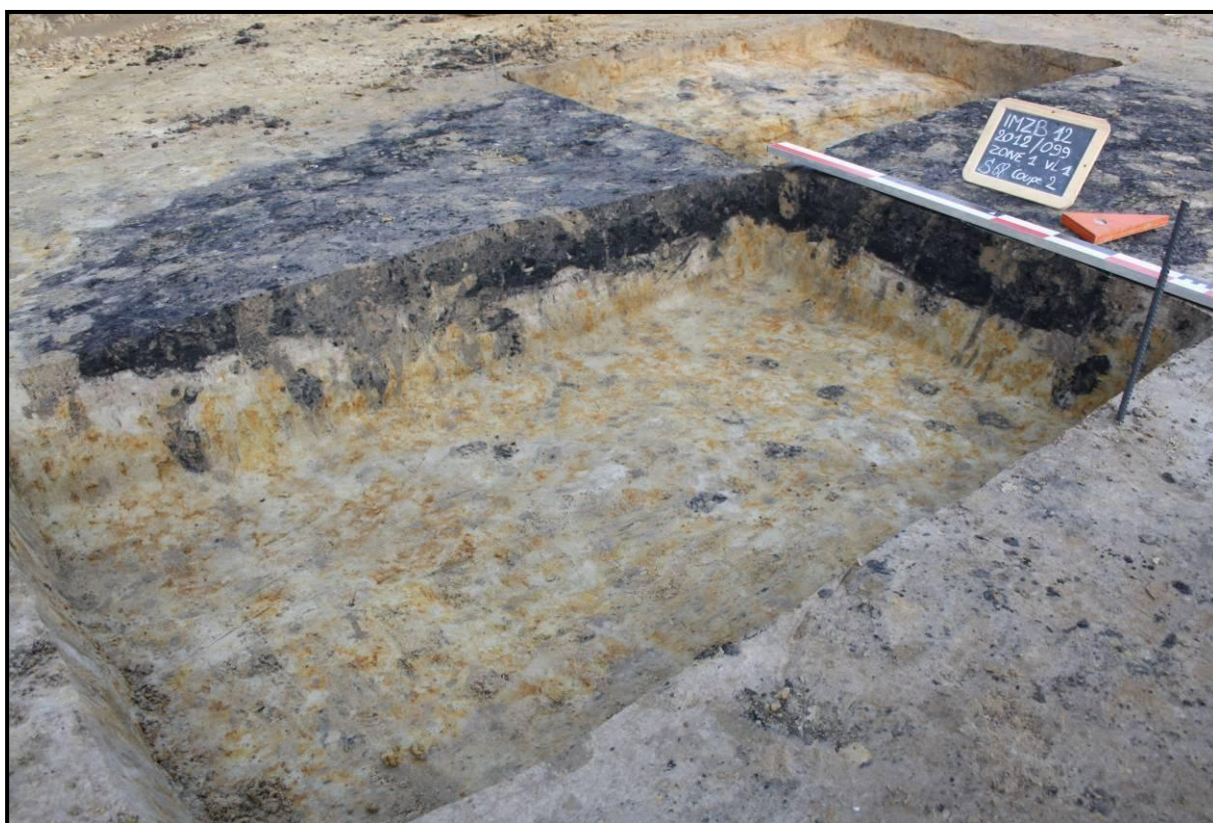

Figuur 22: Coupe op S29, foto vanuit het zuidoosten.

Figuur 23: Coupe op S41, foto vanuit het westen.

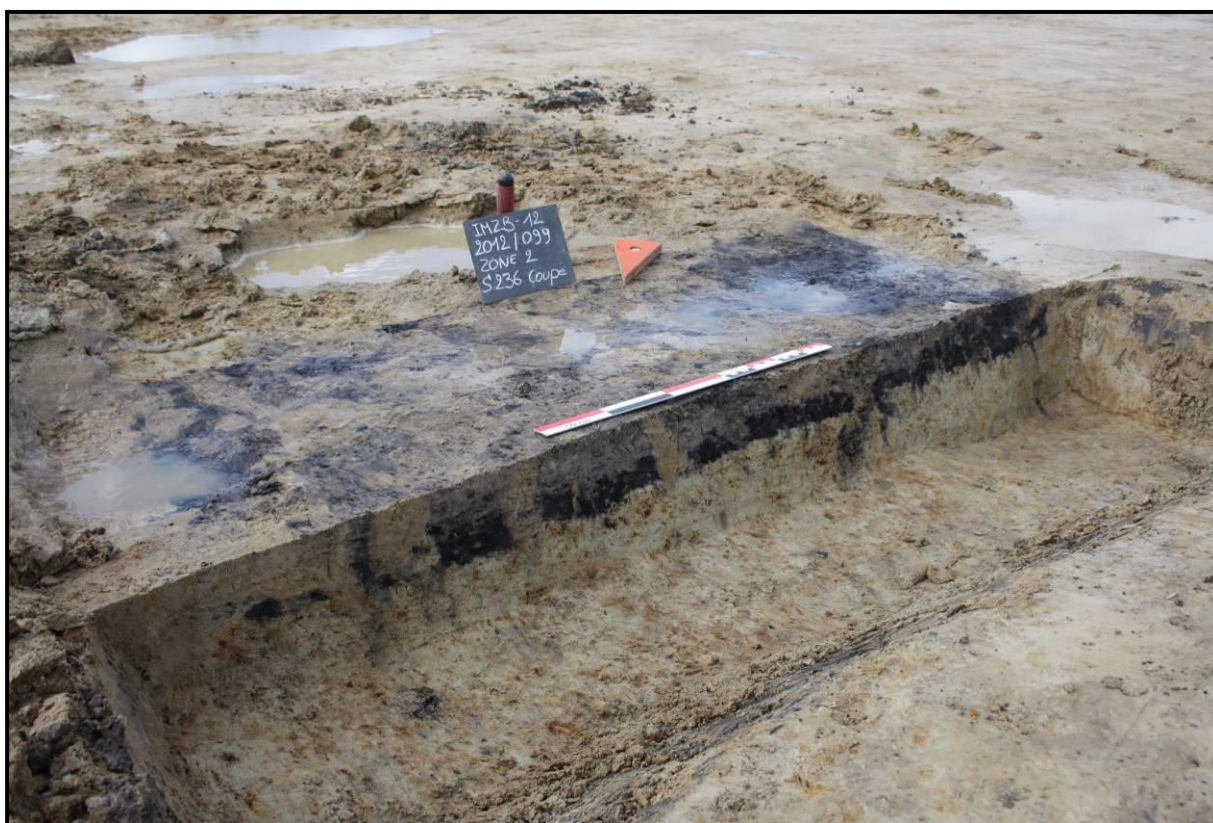

Figuur 24: Coupe op S68, foto vanuit het oosten.

Figuur 25: Coupe op S111, foto vanuit het zuidoosten.

Figuur 26: Coupe op S236, foto vanuit het noorden.

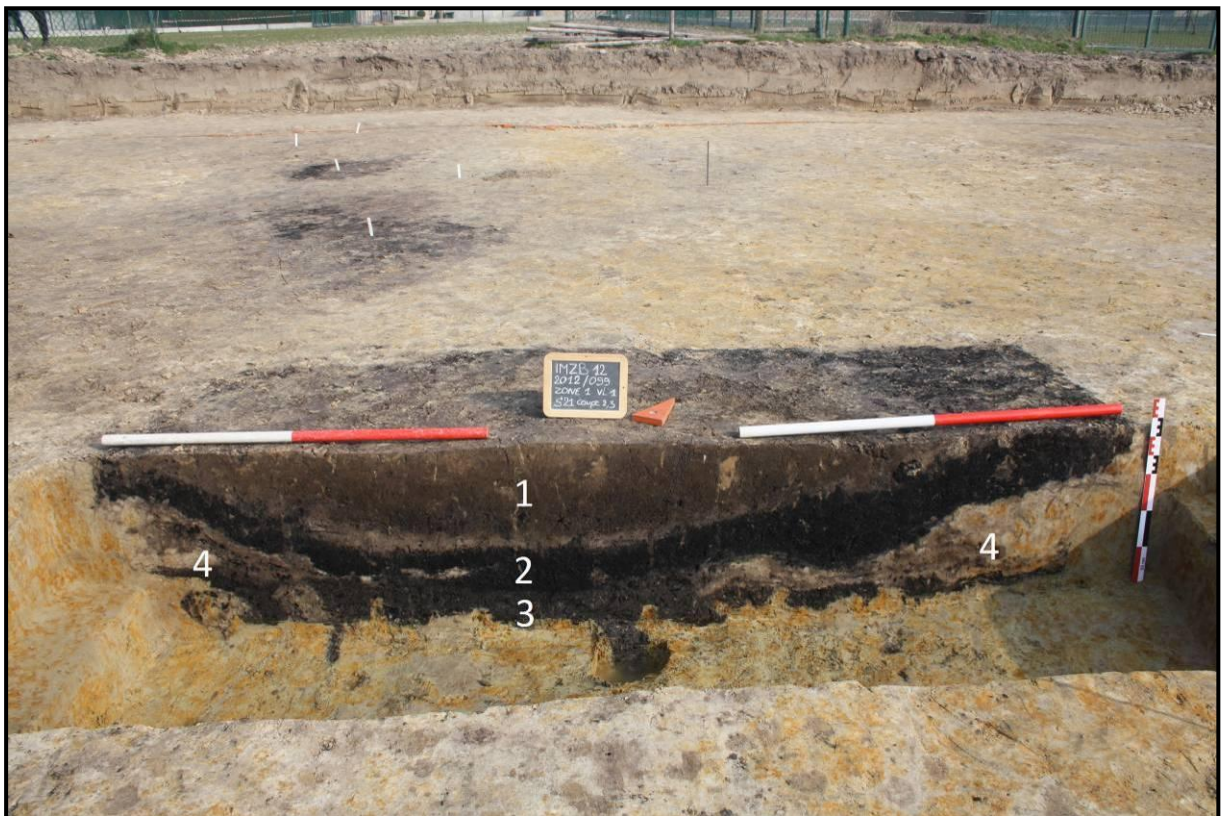

Figuur 27: Coupe op S312, foto vanuit het noordoosten.

Figuur 28: S41 afgelijnd door een ijzerrijk bandje, foto vanuit het noorden.

Figuur 29: Coupe op S21, foto vanuit het zuiden: (1) homogeen bruingrijs vullingspakket, (2) zwart houtskoolbandje, (3) donkergrijs houtskoolrijk pakket, (4) vermenging met moederbodem.

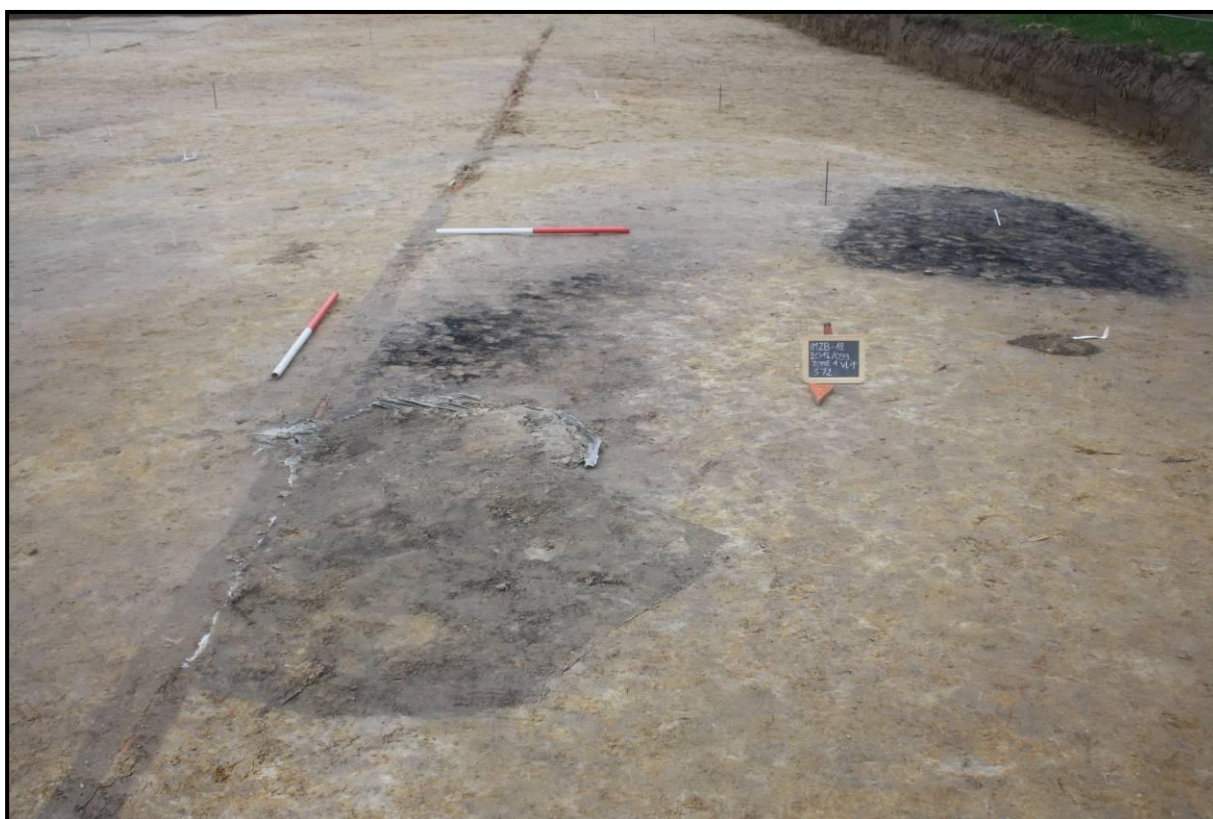

Figuur 30: Coupe op S26, uitloper aan de westelijke zijde van S21, foto vanuit het zuiden.

Figuur 31: Coupe op S300 in zone 3, foto vanuit het zuidoosten.

Figuur 32: Onregelmatige verkleuring S72/S74 nabij kolenbranderskuil S68, foto vanuit het noorden.

Figuur 33: Coupe op S72/S74 nabij kolenbranderskuil S68, foto vanuit het oosten.

6.2.3.2. Vondsten en stalen

Zoals hoger vermeld, gaven de vondsten geen inzicht in de datering van de kuilen.

6.2.3.2.1. *C¹⁴-analyses (zie bijlage 0b)*

- De C¹⁴-analyse op S21 (RICH-20275) komt uit op 1933±30BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen AD - 130AD (2 sigma = 95,4%).
- De C¹⁴-analyse op S29 (RICH-20264) komt uit op 2018±32BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen 50BC - 25AD (1 sigma = 68,2%) of tussen 110BC - 70AD (2 sigma = 95,4%).
- De C¹⁴-analyse op S41 (RICH-20276) komt uit op 2050±33BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen 110BC - AD (1 sigma = 68,2%) of tussen 170BC - 30AD (2 sigma = 95,4%).
- De C¹⁴-analyse op S68 (RICH-20906) komt uit op 2007±30BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen 45BC - 25AD (1 sigma = 68,2%) of tussen 60BC - 70AD (2 sigma = 92,6%).
- De C¹⁴-analyse op S111 (RICH-20262) komt uit op 1905±32BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen 60AD - 130AD (1 sigma = 68,2%) of tussen 20AD - 220AD (2 sigma = 95,4%).
- De C¹⁴-analyse op S236 (RICH-20265) komt uit op 2120±34BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen 200BC - 90BC (1 sigma = 68,2%) of tussen 350BC - 40BC (2 sigma = 95,4%).
- De C¹⁴-analyse op S300 (RICH-20258) komt uit op 1868±33BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen 70AD - 240AD (2 sigma = 95,4%).
- De C¹⁴-analyse op S312 (RICH-20259) komt uit op 1954±34BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen AD - 80AD (1 sigma = 68,2%) of tussen 40BC - 130AD (2 sigma = 95,4%).

Met deze uitkomsten kunnen de kuilen allen gesitueerd worden in de (late ijzertijd/)Romeinse periode tot ca. het midden van de 2de eeuw. De meeste kuilen lijken te dateren van rond het begin van de jaartelling, waarbij S236 iets ouder lijkt en S11 en S300 jonger zijn. De vier kuilen op zone 1 die dicht bij elkaar liggen vallen ongeveer in dezelfde dateringvork.

6.2.3.2.2. Anthracologisch onderzoek (zie bijlage 0d)

Bij drie van de houtskoolrijke kuilen is een minimum van 100 houtskoolfragmenten onderzocht (S21, S29 en S41). Van de andere vijf werd slechts een 30-tal fragmenten onderzocht ter evaluatie.

De dominante houtsoort in alle kuilen is eik. Daarnaast werden kleine hoeveelheden beuk, hultst en houtskool van de appelfamilie aangetroffen. Dit wijst op een goed ontwikkeld bos in de omgeving met aanwezigheid van open plaatsen. De sterke dominantie van eik kan wijzen op een selectie van de houtsoort, maar om dit te kunnen bevestigen is bijkomend onderzoek nodig op andere Romeinse contexten in de buurt van de onderzochte site.

6.2.3.3. Interpretatie

De kuilen zijn te interpreteren als kolenbranderskuilen. Dergelijke structuren werden gebruikt om houtskool te maken. Houtskool heeft meer dan het dubbele verwarmingsvermogen dan hout. Met houtskool kunnen dus veel hogere temperaturen gehaald worden. Dit is van belang bij bepaalde industriële activiteiten zoals metallurgie. Daarenboven is houtskool, ontdaan van vluchtige stoffen, stukken lichter dan hout, wat het transport van deze energiebron efficiënter en goedkoper maakt.²⁷

Van de protohistorie tot in de volle middeleeuwen werd in Vlaanderen houtskool geproduceerd door hout in afgedekte kuilen te verkolen.²⁸ De rode rand aan de oostelijke hoek van S41 en S111 zou een restant van *in situ* verbranding kunnen zijn. Maar het kan ook gaan om een natuurlijk migratieproces van ijzermineralen in de bodem (zie bijlage 0a). Bij kuil S21 werd een uitloper vastgesteld aan de westzijde. Mogelijk was dit het stookkanaal. Dezelfde kolenbranderskuil werd hergebruikt. In coupe heeft deze kuil twee verschillende houtskoolrijke lagen (lagen 2 en 3). De kuil werd waarschijnlijk niet helemaal leeggemaakt of gedeeltelijk opgevuld alvorens die voor een tweede maal gebruikt werd.

De onregelmatige verkleuringen met houtskoolconcentraties in de directe omgeving van de kolenbranderskuilen zouden restanten kunnen zijn van “werkzones of ontginningskuilen”. Voor het afdekken van de kolenbranderskuilen werden vermoedelijk op willekeurige plaatsen in de onmiddellijke omgeving van de kuil plaggen

---

²⁷ Boeren (2009): p. 17

²⁸ Deforce (2014): bijlage 0d

gestoken. De verspreide houtskool binnen deze verkleuringen is misschien gemorste houtskool of weggesmeten houtskool van mindere kwaliteit.

De kuilen kunnen niet gelinkt worden aan enige vorm van bewoning aangezien voor de rest geen Romeinse sporen werden aangesneden. Enkel een mogelijke waterput/kuil onder een latere gracht (zie hoofdstuk 6.2.4.1.2) wordt op basis van de pollenanalyse als ouder dan de vroege middeleeuwen beschouwd. Dit spoor kon echter niet verder onderzocht worden.

6.2.4. Volle middeleeuwen

6.2.4.1. Sporen/structuren

De meeste sporen en structuren uit de volle middeleeuwen situeren zich in zone 2. Op een iets hoger gelegen zandige opduiking was een driebeukig gebouw gelegen met daar rond grachten met verschillende oriëntatie (zie bijlage 2).

6.2.4.1.1. Gebouw

Paalsporen S131, S132, S133, S134, S136, S137, S139, S140, S144, S145/S146, S147, S148, S161, S162, S163, S164, S165, S166, S167, S168, S169, S170, S171, S172, S173, S175/S176, S177, S178, S179, S180, S181, S182, S183, S184, S185, S186, S187, S188, S189, S190, S191, S192, S193, S194, S202, S203, S204, S205, S225 en S228/S229 en greppels S135, S155, S156 en S195 en mogelijk ook S196 vormen samen een gebouwplattegrond (zie figuur 34). In greppel S135, naast paalspoor S134, zit nog een paalspoor. Ter hoogte van paalsporen S175, S176 en S177 zou in greppel S151 eventueel een paalspoor kunnen zitten. Dit werd pas tijdens de verwerking opgemerkt op het grondplan en kon niet meer geverifieerd worden op terrein. In greppel S195 werden bij couperen ter hoogte van S161 en S185 nog twee bijkomende palen vastgesteld. Deze lijken de greppel te oversnijden.

De meeste paalsporen hebben een bleke vulling met weinig houtskoolspikkels (zie figuren 34 t/m 37). Over het algemeen betreft het vrij zware paalsporen met een diameter variërend tussen 0,60m en 1m en bewaard tot een diepte van maximaal 0,40m. In een aantal paalsporen kon een vage kern herkend worden. Het meest opvallende spoor is S176 (zie figuur 37) dat aanzienlijk dieper bewaard is (ca. 0,80m). In de onderste helft van het profiel van S176 lijkt zich een donkergrijze kern af te tekenen binnen een witbeige insteek.

De greppels bij het gebouw zijn licht van kleur, behalve S155, die een donkere kern binnen S156 lijkt te vormen. Ze zijn ondiep (maximaal ca. 0,20m) en volgen niet exact de omtrek van het gebouw. Op enkele plaatsen vertonen ze onderbrekingen (noordoostelijke hoek en westelijke zijde). S195 buigt af naar de oostelijke binnenzijde van het gebouw. S135 en S196 lopen weg in respectievelijk zuidwestelijke en zuidoostelijke richting waar ze door de putrand of door een recentere gracht (S105) oversneden worden. Er werden geen palen in de greppels vastgesteld, maar S195 bleek wel oversneden te worden door meerdere palen.

Figuur 34: Coupe op S133, foto vanuit het westen.

Figuur 35: Coupe op S148, foto vanuit het westen.

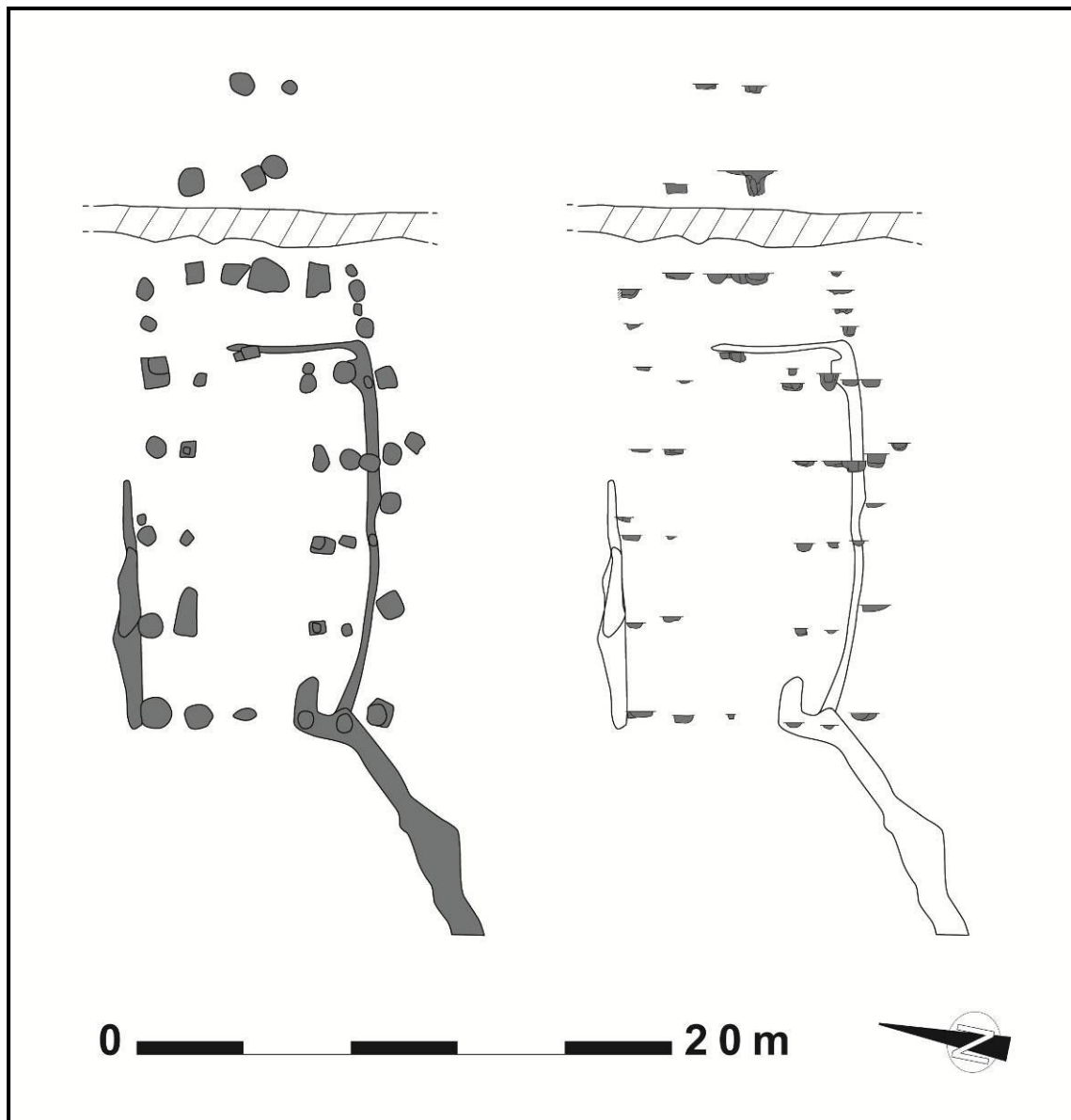

Figuur 36: Coupe op S187, foto vanuit het westen.

Figuur 37: Coupe op S176, foto vanuit het westen.

Het geheel is een driebeukig gebouw met oost-west oriëntatie, centraal gelegen in het noordelijk deel van zone 2. De middenbeuk (ca. 6m breed) wordt aan weerszijden geflankeerd door een dubbele palenrij bestaande uit meerdere palenkoppels (zie figuur 38). De breedte van het gebouw is ca. 10m. De lengte is ca. 23,5m. Op die manier bestaat de structuur uit zeven traveeën waarvan de eerste vier tot aan de oostelijke afbuiging van greppel S195 een vrij regelmatige palenzetting hebben. Bij de twee volgende traveeën ten oosten van S195 is de palenzetting slordiger en zwaarder. De laatste, meest oostelijke travee wordt begrensd door slechts twee centrale palen, waardoor de plattegrond aan de oostelijke zijde op een punt lijkt te eindigen.

Figuur 38: Volmiddeleeuwse gebouwplattegrond in zone 2.

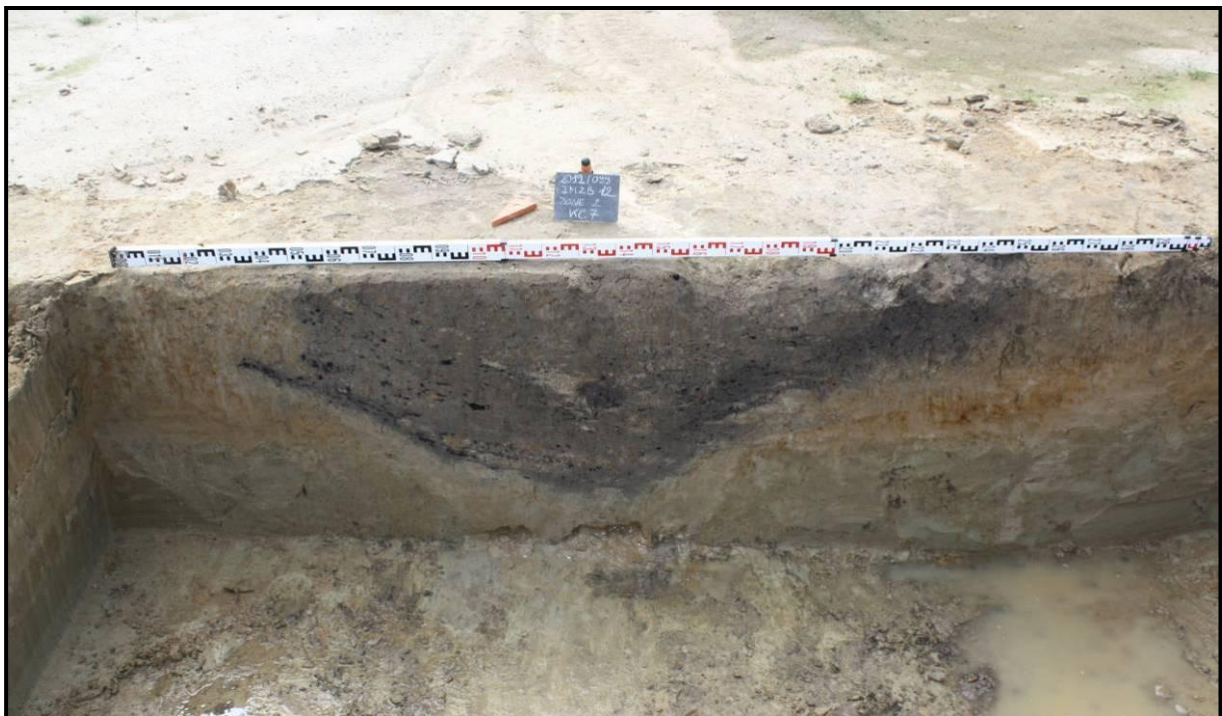
6.2.4.1.2. Erfgrachten en -greppels

Een aantal grachten en greppels rondom de gebouwplattegrond kan op basis van hun oriëntatie en ligging in verband gebracht worden met het gebouw. Het gaat om sporen S110, S149, S151, S152, S153, S154, S157, S159, S198, S199, S200, S209 en S244.

Over het algemeen gaat het om vrij ondiepe greppels waarvan sommige afbuigen, andere stoppen. Allen lopen ongeveer parallel met of haaks op het gebouw. De onderlinge relatie tussen de greppels en deze met het gebouw zijn echter onduidelijk. Enkele sporen vallen op door hun breedte en/of diepte: S154, S159, S209 en S244. De eerste twee sporen worden in het volgende hoofdstuk besproken. S244 (zie figuur 39)

staat in verbinding met S198 en S209. De onderlinge relatie is echter niet duidelijk. Het is een eerder donker spoor met vrij veel houtskoolspikkels en verbrande leem. De gracht is bewaard tot ca. 1m onder het archeologisch vlak. Het meest opvallend is echter gracht S209 met een breedte van ca. 8,50m (zie figuren 40 en 41). Deze gracht vertoont een donkergrijze ietwat humeuze kern ter hoogte van de gebouwplattegrond die er parallel ten noorden van ligt. Onderaan in het profiel van de komvormige gracht zat een venige laag met brokjes hout (ca. 1,60m onder het archeologisch vlak). Het is niet duidelijk of de lagen daar onder (tot ca. 2,10m onder het archeologisch vlak) bij de sporen horen. De gracht lijkt een ouder spoor (waterput?) te oversnijden. Dit kon op het terrein niet verder gecontroleerd worden.

Figuur 39: Coupe op S244, foto vanuit het noorden.

Figuur 40: Coupe (niet tot volledige diepte) op S209, foto vanuit het zuidwesten.

Figuur 41: Coupe op volledige diepte op S209, foto vanuit het zuidwesten.

6.2.4.1.3. Depressie

Ten noorden van de gebouwplattegrond tekende zich een onregelmatig gevormd, groot donker spoor af (S154). De precieze contouren waren moeilijk af te lijnen door de aanwezigheid van andere greppels en grachten, waarmee de relatie onduidelijk is. In coupe werd duidelijk dat S154 ondiep is (ca. 0,20m) en een zeer scherpe ondergrens heeft. Er bleek een gracht onderdoor te lopen, die mogelijk aansluit op S159. Aan de noordwestelijke zijde van S154 zitten een aantal kuilen of paalsporen die min of meer de vorm van het spoor volgen: S103, S104, S115, S117, S118, S120, S121, S122, S124, S125 en S126.

Figuur 42: S154 in zone 2, foto vanuit het zuiden.

6.2.4.2. Vondsten en stalen

Het vondstmateriaal uit deze periode bestaat vooral uit aardewerk. Daarnaast is er de vondst van een mogelijk volledige maalsteen in één van de paalsporen. Het aardewerk gaf een indicatie voor de datering van het gebouw, maar bijkomend werden C¹⁴-analyses uitgevoerd. Een sequentie van pollenbakken uit de gracht parallel met het gebouw moet een beeld geven van de vroeger landschappelijke situatie.

6.2.4.2.1. Ceramiek

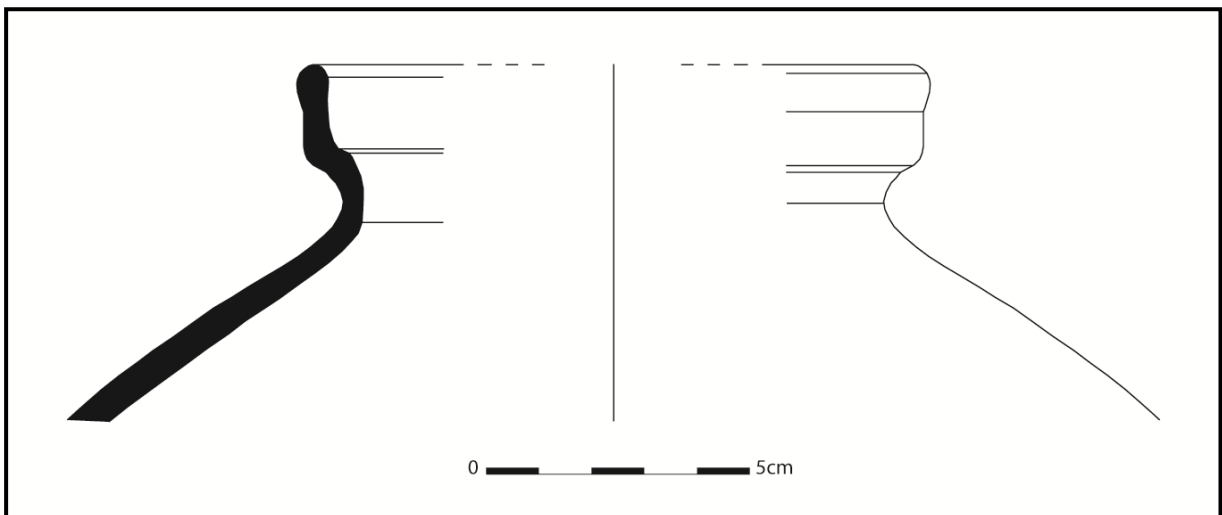
Het volmiddeleeuws aardewerk betreft vooral grijs gedraaid aardewerk, vermoedelijk van lokale makelij. Het grijs aardewerk werd voornamelijk aangetroffen in greppel S195 en de paalsporen van de gebouwplattegrond. De meest voorkomende vorm is de gedraaide kogelpot. Dit is een typische vorm voor de volle middeleeuwen, genoemd naar zijn kogelvormige lichaam zonder standring of -voet. Onder meer op basis van variaties in de rand/lip kan een specifiekere datering bekomen worden.

Twee individuen, gevonden in greppel, konden gedeeltelijk gereconstrueerd worden. Eén ervan vertoont roetsporen en een perforatie in de wand (inv.nr. 115) (zie figuur 43). In greppel S196 werd een manchettenrand in grijs gedraaid aardewerk aangetroffen (inv.nr. 135) (zie figuur 44). Deze is te dateren in het tweede kwart van de 12de eeuw. Een tweede vorm die herkend werd, was een kleine kom in grijs gedraaid aardewerk (inv.nr. 132) (zie figuur 45). Deze vroege komvorm kwam voor in de tweede helft van de 12de eeuw. Hij werd aangetroffen in greppel S135. Uit greppels S135 (inv.nr. 120) en S155 (inv.nr. 150) werden scherven met wafelvormige radstempelversiering gerecupereerd (zie figuur 46). Ook variaties in de radstempels zijn een dateringcriterium. In dit geval gaat het om een typische versiering voor de 12de eeuw.

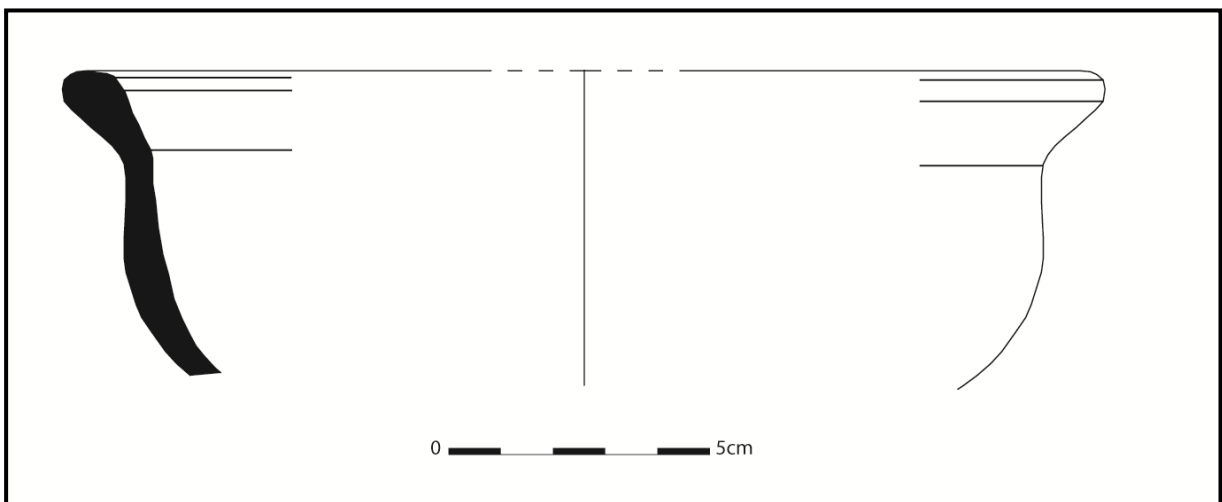
Eén scherf binnen de zone van de gebouwplattegrond is afwijkend van baksel. Het is een oxiderend gebakken fragment dat geïnterpreteerd kan worden als een Vlaamse imitatie van roodbeschilderd aardewerk en is dus waarschijnlijk eveneens lokaal geproduceerd (inv.nr. 145) (zie figuur 47). Omdat de typerende beschildering niet aanwezig is op dit fragment moet men evenwel voorzichtig zijn in de interpretatie. Qua datering kan deze eventuele roodbeschilderde scherf perfect aansluiten bij de grijsbakkende fragmenten. Op basis van dit vondstmateriaal kan de gebouwplattegrond gesitueerd worden in de 12de eeuw.

Figuur 43: Eén van de gedeeltelijk gereconstrueerde kogelpotten uit S195 (Ondersteboven gefotografeerd) (inv.nr. 115).

Figuur 44: Tekening van een manchettenrand (inv.nr. 135).

Figuur 45: Tekening van een komvorm (inv.nr. 132).

Figuur 46: Wandscherven met wafelvormige radstempel (inv.nr. 120).

Figuur 47: Mogelijk Vlaamse imitatie van roodbeschilderd aardewerk (inv.nr. 145).

6.2.4.2.2. Maalsteen

In één van de paalkuilen van de gebouwplattegrond (S134) werd een maalsteen aangetroffen (inv.nr. 528) (zie figuur 48). Het object is gemaakt van tefriet, een vulkanisch stollingsgesteente. De bewaringstoestand was vrij slecht, dus werd geopteerd om de steen *en bloc* te lichten. Hierdoor zijn de exacte afmetingen niet gekend. In samenspraak met de conservator werd beslist om de maalsteen niet vrij te leggen. Omwille van het broze karakter van tefriet zou de steen dan onmiddellijk geconsolideerd en geconserveerd moeten worden, hetgeen een dure, omvangrijke opdracht is. Een toekomstige optie om meer te weten te komen over de maalsteen is een röntgenfoto van het *bloc*. Indien volledig, kan een maalsteen typologisch gedateerd worden.

Figuur 48: Maalsteen in paalspoor S135, foto vanuit het westen.

Figuur 49: Voorbeeld van een gereconstrueerde middeleeuwse maalsteen uit Nederland (© Rijksmuseum van Oudheden).

6.2.4.2.3. C^{14} -analyse

De C^{14} -analyses gebeurden op houtskool uit drie paalsporen (S148, S182 en S204) en uit een interne greppel S195 van de gebouwplattgrond (zie bijlage 0b).

- De C^{14} -analyse op S148 (RICH-20277) komt uit op 1019 ± 30 BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen 990AD – 1030AD (1 sigma = 68,2%).
- De C^{14} -analyse op S182 (RICH-20274) komt uit op 966 ± 30 BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen 1010AD – 1160AD (2 sigma = 95,4%).
- De C^{14} -analyse op S195 (RICH-20278) komt uit op 1048 ± 30 BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen 975AD - 1020AD (1 sigma = 68,2%).
- De C^{14} -analyse op S204 (RICH-20260) komt uit op 1060 ± 32 BP. Na callibratie levert dit een datering op tussen 890AD - 1030AD (2 sigma = 95,4%).

Bij C^{14} -dateringen in de volle middeleeuwen moet rekening gehouden worden met plateaus in de curve waardoor er enige speling kan zijn op de datering. Dit is hier ook het geval. Veralgemeend kan gesteld worden dat de dateringen vallen binnen de 1ste helft van de volle middeleeuwen (10de–vroeg 11de eeuw). Enkel de datering op S182 kan iets later zijn, maar deze paal oversnijdt de greppel en kan, gezien de positie, een

herstelling of latere ondersteuning zijn. De natuurwetenschappelijke dateringen geven dus een iets ander beeld dan de datering op basis van het aardewerk. Een mogelijkheid is hier wel dat het oud-hout-effect een rol speelt. Het is zeer waarschijnlijk dat de gedateerde houtskoolstalen afkomstig waren van eik, waardoor rekening gehouden moet worden met de leeftijd van de boom. Eik kan in deze streek makkelijk enkele honderden jaren oud worden, dus dit verschil kan ook opduiken in C¹⁴-dateringen.

6.2.4.2.4. Pollenanalyse (zie bijlage 0c)

Gezien de oriëntatie en de nabijheid van de gebouwplattegrond werd verondersteld dat gracht S209 gerelateerd was aan het volmiddeleeuwse gebouw. Het pollenonderzoek geeft een genuanceerder beeld. Uit de interpretatie van de bodemkundige bleek dat de gracht een oudere kuil, misschien een ingestorte waterput, oversneed (zie bijlage 0a). Op een aantal lagen uit het profiel van S209 werd een pollenanalyse uitgevoerd. De oudste, geanalyseerde laag is een veenlaag. Na het in onbruik raken van de onderliggende kuil, moet een soort van depressie ontstaan zijn die permanent onder water stond. Met de tijd is er veengroei op gang gekomen. Dit veen is antropogeen begraven onder ca. 20cm aarde, waar vervolgens een nieuwe stabilisatiehorizont is ontwikkeld. Uit deze laag werd eveneens een monster genomen. Vervolgens werd depressie bijna volledig opgevuld, maar het bleef een natte plek. Uit de bovenste humeuze stabilisatie van de opvulling werden de jongste monsters genomen.

In de onderste stalen zijn veel bomen- en struikpollen aanwezig, waarvan de dominante soort eik is. Daarnaast zijn ook graanpollen aanwezig. Deze combinatie wijst in de richting van de middeleeuwen, vermoedelijke vroegmiddeleeuwse bosregeneratie na de Romeinse periode. De aanwezigheid van adelaarsvaren wijst op open plekken in het bos die vaak veroorzaakt zijn door verstoring als gevolg van brand of kap.

De stalen uit de centrale laag geven een gelijkaardig beeld. Er zijn nog steeds veel bomenpollen, maar enkele taxa nemen af. Ook deze laag lijkt nog in de vroege middeleeuwen te dateren.

De bovenste lagen worden op basis van afgenomen waarden bomenpollen en toegenomen waarden graanpollen in de volle middeleeuwen gesitueerd. Pollen van typische gewassen voor latere periode ontbreken hier.

Op basis van de pollenanalyse en het profiel zit ter hoogte van de coupe op gracht S209 een Romeinse kuil/waterput, die een depressie veroorzaakt heeft. Deze

depressie/gracht werd in de vroege middeleeuwen opgevuld, maar niet helemaal. Een lichte depressie/gracht bleef een natte plek gedurende de volle middeleeuwen.

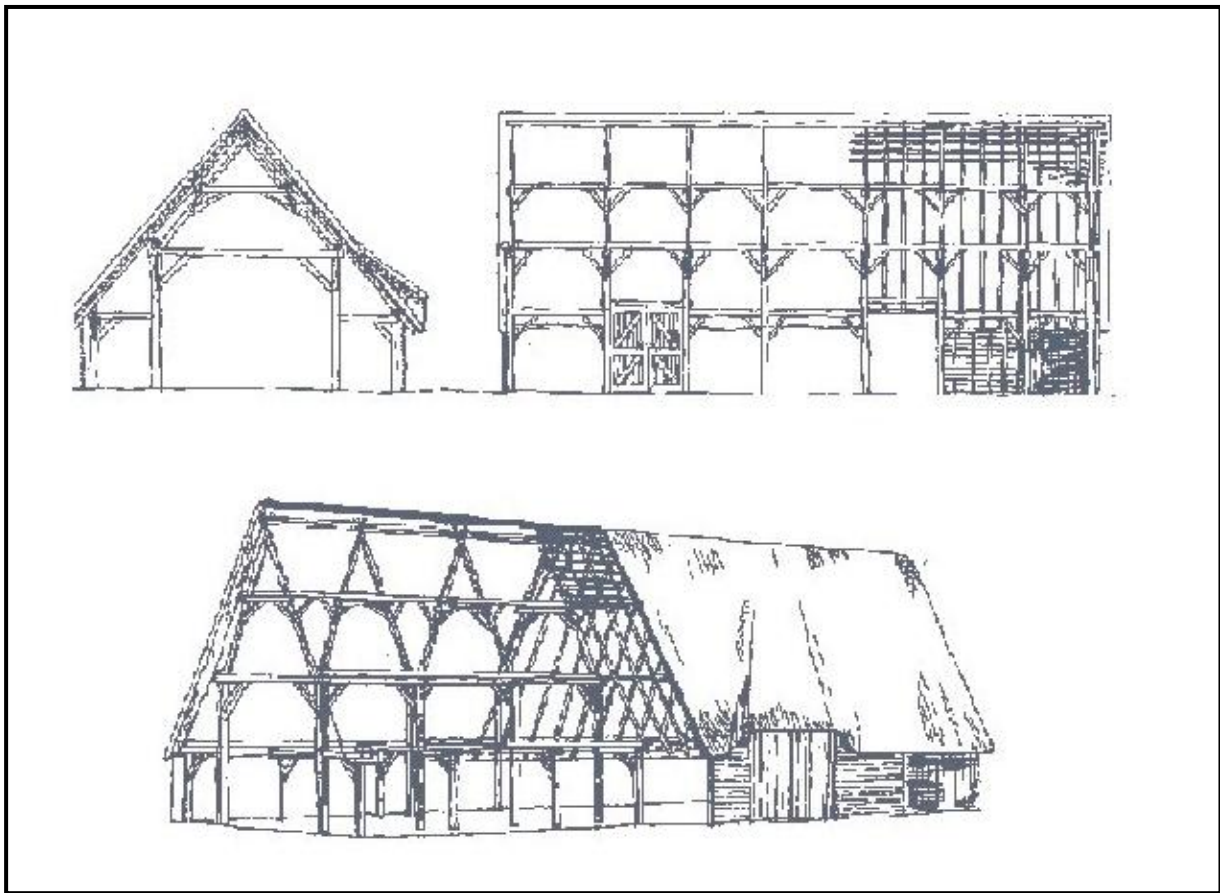
Dit beeld moet misschien wel licht genuanceerd worden: over het algemeen wordt aangenomen dat het landschap opener werd gedurende de Romeinse periode om nadien terug meer gesloten te worden gedurende de vroege middeleeuwen. Vanaf de volle middeleeuwen werd het landschap steeds opener. De Romeinse kolenbranderskuilen en de historische bronnen tonen aan dat de omgeving altijd vrij bebost was, waardoor de algemene aannames betreffende het landschap misschien niet opgaan voor deze site.

6.2.4.3. Interpretatie

Het gebouw in zone 2 kan geïnterpreteerd worden als een woonstalhuis, waarin zowel het gezin als de veestapel leefden. Waarschijnlijk varieerde de grootte van dergelijke huizen naargelang de grootte van de familie en de veestapel. Prof. dr. Wim De Clercq vermoedt dat er een algemene basisstructuur met modulaire opbouw bestond voor volmiddeleeuwse woonstalhuizen. Het basisgedeelte dat standaard voorkomt bestaat uit 4 traveeën, gevormd door vijf palenkoppels. Aan de korte zijden worden één of meerdere modules toegevoegd naargelang de noodzaak. De palenzetting bij de extra traveeën is over het algemeen afwijkend en slordiger dan de opbouw van het basisgedeelte.²⁹ De gewijzigde palenzetting kan wijzen op een interne afscheiding. Het verschil in opbouw kan ook wijzen op een andere functie van dit deel van het gebouw, bv. een extra versteviging voor een stalgedeelte. Een derde mogelijkheid is dat het gebouw ter hoogte van deze traveeën een zolderniveau had dat extra ondersteund diende te worden. Uiteraard is ook een combinatie van deze theorieën mogelijk. Ook het oostelijke verloop van greppel S195, die binnen het gebouw ligt, kan wijzen op een vorm van interne opdeling. De greppels kunnen standgreppels of afwateringsgreppels zijn. Het ontbreken van een indicatie voor (gelijktijdige) palen in de greppels lijkt eerder in de richting van afwateringsgreppels te wijzen. Dit vermoeden wordt gestaafd door het verloop (van het gebouw weg) van S135 en S198. Het feit dat er enkele palen greppel S195 oversnijden kan dan weer wijzen op mogelijke herstellingen aan het huis. Reconstructietekeningen tonen hoe een dergelijk woonstalhuis er uit zag (zie figuur 50). Over de meest oostelijke travee, bestaande uit slechts twee palen, bestaat twijfel. Ofwel vertoonde het gebouw een gebogen wand met spits einde, ofwel moet men de palen eerder zien als staanders aan de buitenzijde van het gebouw, waarbij ze een soort afdak of portiek ondersteunden.

---

²⁹ Lezing door Prof. dr. Wim De Clercq en Yann Hollevoet (2011). Vroeg- en volmiddeleeuwse boerderijbouw in het zandgebied tussen kust en Schelde; mondelinge discussie met Prof. dr. W. De Clercq.

Figuur 50: Boerderij uit de late 11de - 12de eeuw uit Aalter - Langevoorde (© Wim De Clercq, reconstructie gebaseerd op: Van heeringen et al. 1995, p. 137).

De datering van het gebouw ligt moeilijker door de uiteenlopende gegevens op basis van het aardewerk en de C^{14} -analyses. Het aardewerk wijst in de richting van de 12de eeuw, maar de C^{14} -dateringen wijzen in de richting van de 10de of 11de eeuw. Wellicht speelde bij de C^{14} -analyses het oud-hout-effect een rol (zie hoofdstuk 6.2.4.2.3). Ook de pollenanalyse suggereert een vroegere menselijke aanwezigheid, maar die datering moet mogelijk genuanceerd worden. Bovendien is er geen vroeg middeleeuws aardewerk aangetroffen. De vondst van de maalsteen, waarschijnlijk een bouw- of verlatingsoffer, is in dit kader ook interessant. Indien het om een volledige steen gaat is dit al een unieke vondst voor Vlaanderen. Mogelijk is het een (deel van een) handmolen. Deze werden na 1000AD zeldzaam aangezien het malen van graan een feodaal recht van de heer was en thuis malen verboden werd.

Een dergelijk gebouw maakte deel uit van een woonerf, dat bestond uit één of meerdere hoofdgebouwen, kleinere bijgebouwen en een waterput. Het geheel werd afgebakend door grachten en greppels. Te Ingelmunster werden geen bijgebouwen of herkenbare waterputten aangesneden. Vermoedelijk bevinden deze zich net buiten de opgegraven

zone. Er werden wel veel greppels en grachten aangetroffen, die deel zouden kunnen uitmaken van de afbakening van het (woon)erf. Bij gebrek aan een totaalbeeld van het erf en door de uiteenlopende oriëntatie van de grachten en het ontbreken van vondstenmateriaal zijn de greppels en grachten echter moeilijk te interpreteren. De depressie ten noorden van het gebouw lijkt door de scherpe onderzijde op een antropogene ingreep. Misschien werd hier grondstof (leem) verzameld, dat misschien gebruikt werd voor de constructie van het gebouw. Aangezien er niets bewaard is van de bovengrondse constructie, is dit moeilijk na te gaan.

Gracht S209 is een complexer verhaal. Op basis van de pollenanalyse was dit spoor niet echt een gracht op het moment dat het gebouw in gebruik was, maar eerder een soort van vochtige depressie ontstaan door de niet volledige opvulling van een eerdere bodemingreep, misschien een waterkuil. In de opengelegde zone lijkt S209 op een brede gracht in oost-west richting, maar misschien moet het eerder geïnterpreteerd worden als een soort van lokale depressie ontstaan door (oudere) vergravingen. Ter hoogte van de coupe bleek zich een diepe kuil te bevinden, die eventueel een in onbruik geraakte waterput kan zijn. Het is niet onmogelijk dat op enkele meter ervan een nieuwe waterput zat. De functie van S209 blijft onduidelijk en ook de datering is onzeker.

6.2.5. Late middeleeuwen, Nieuwe en Nieuwste tijden

6.2.5.1. Sporen/structuren

Vanaf de late middeleeuwen zijn geen nederzetting- of gebouwstructuren meer te herkennen binnen de opgraafzone. Enkele geïsoleerde kuilen kunnen op basis van het aardewerk ten vroegste in de late middeleeuwen gesitueerd worden. De voornaamste structuren die terug gaan tot deze periode zijn perceelsgrachten. In het kader van een bijkomende opdracht in de bijzondere voorwaarden werd een beknopte landschapsanalyse uitgevoerd op deze grachten (zie hoofdstuk 6.2.5.3.1).

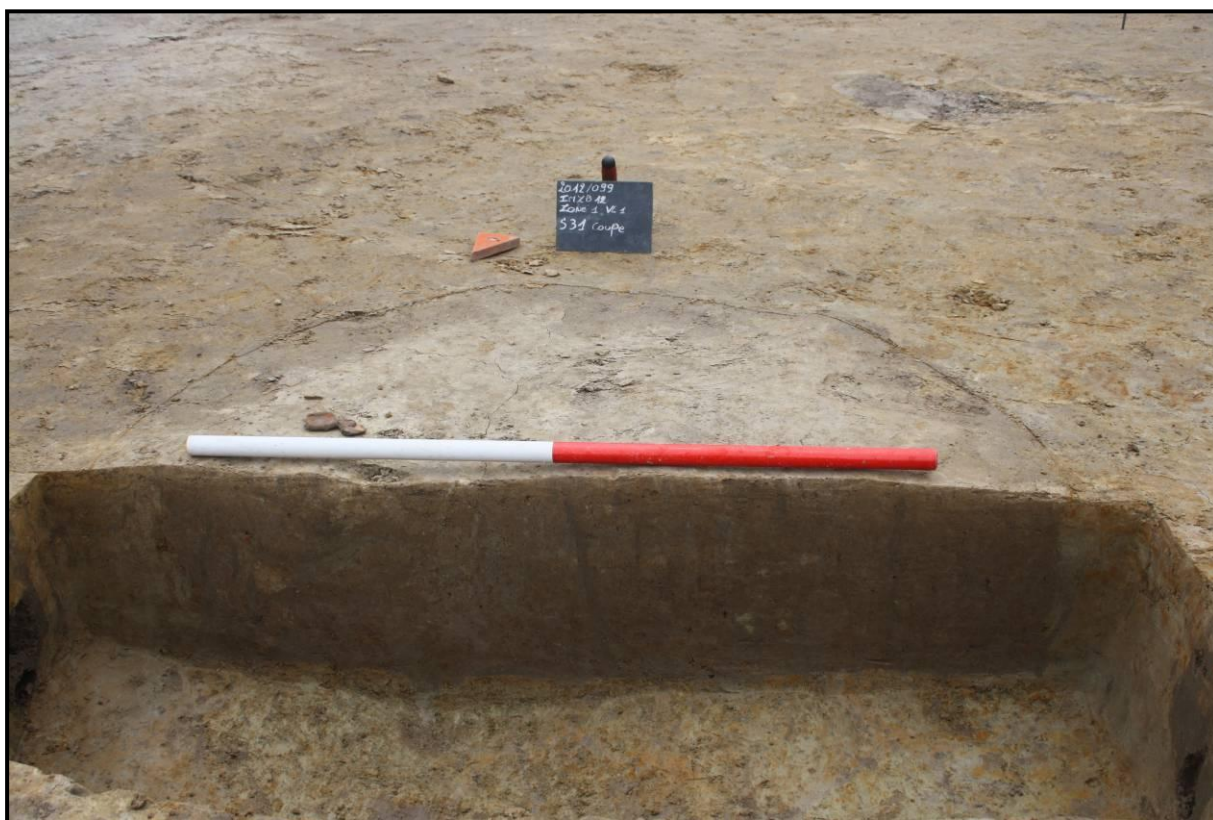
6.2.5.1.1. Kuilen

Verspreid over zone 1 en 2 kwamen een aantal uiteenlopende kuilen voor die niet aan andere sporen gekoppeld konden worden, o.a. S31 (zie figuren 51 en 52), S60, S208, S221 en S232. In het zuidelijk deel van zone 2 bleken sommige grote, maar vage sporen (vb. S211 en S222) eerder afdrucken of restanten van legen of structuren te zijn (zie figuren 53 en 54). Al deze sporen worden gekenmerkt door de aanwezigheid van (rode) baksteenfragmenten, die niet *in situ* zaten.

Figuur 51: Kuil S31 in zone 1, foto vanuit het zuidoosten.

Figuur 52: Coupe op kuil S31 in zone 1, foto vanuit het noorden.

Figuur 53: Zicht op S222 en andere “afdrukken” in het zuidelijk deel van zone 2, foto vanuit het oosten.

Figuur 54: Coupe op “afdruk” S222, foto vanuit het oosten.

6.2.5.1.2. Greppels

In zone 1 is er S8, een donkere, smalle greppel van ca. 0,50m breed en 0,15m diep (zie figuren 55 en 56). De greppel oversnijdt een aantal sporen, waaronder een

kolenbranderskuil en wordt oversneden door een recentere kuil S60. Hoewel er geen materiaal in de greppel werd aangetroffen, kan hij op basis van de stratigrafie in de middeleeuwen gesitueerd worden.

In het zuiden van zone 2 werden enkele vage, smalle greppels zichtbaar, waarvan het verloop moeilijk te volgen was (o.a. S235 en S241). Hoewel nauwelijks te onderscheiden, leken deze sporen toch antropogene ingrepen.

Figuur 55: S8 in zone 1, foto vanuit het noordoosten.

Figuur 56: Coupe op S8, foto vanuit het noorden.

6.2.5.1.3. Perceelsgrachten

Gracht S105 (zie figuren 57 en 58) doorsnijdt de gebouwplattegrond ter hoogte van paalsporen S148, S171, S172, S173, S175, S176, S177, S187, S188, S189, S190 en S193. Op basis van de scherpe aflijning en de donkere kleur, die beide afwijken van de volmiddeleeuwse sporen, en het feit dat de gracht haaks op en over de gebouwplattegrond loopt, is het aannemelijk dat de gracht pas gegraven werd nadat het volmiddeleeuwse huis uit het landschap was verdwenen. Naar het zuiden toe is het verdere verloop van gracht S105 onduidelijk wegens de aanwezigheid van grachten S209 en S210.

S210 is een opvallend brede gracht (ca. 8m), die ca. 2,70m ten zuiden en parallel met S209 loopt. Aan het oostelijke einde buigt deze gracht af naar het zuiden. Ca. 35m verder zuidwaarts verdwijnt de gracht in de oostelijke putwand. In coupe is S210 komvormig en ca. 1,50m diep (zie figuur 59).

Figuur 57: S105 in zone 2, foto vanuit het zuiden.

Figuur 58: Coupe op S105, foto vanuit het noordoosten.

Figuur 59: Coupe op S210, foto vanuit het zuidwesten.

6.2.5.2. Vondsten en stalen

Er werd weinig materiaal jonger dan de volle middeleeuwen aangetroffen. Enkele scherven aardewerk van latere datum laten toe om de sporen te situeren. De weinige sporen van na de volle middeleeuwen bleken niet geschikt voor staalname.

6.2.5.2.1. Ceramiek

Bij het aanleggen van zone 2 werd een kleine cluster baksteen opgeschaafd in het zuiden van de zone. Bij couperen bleek het om fragmentarisch bouwpuin te gaan dat niet *in situ* zat. In de buurt van deze cluster werden twee brokstukken tegelfragmenten met loodglazuur aangetroffen (inv.nr. 133), die erg verweerd waren (zie figuur 60). Een specifieke datering is niet mogelijk. Bakstenen komen pas voor vanaf ca. 1200 en ook (veelvuldig) gebruik van loodglazuur is ten vroegste te situeren in de late middeleeuwen.

Figuur 60: Fragmenten bouw materiaal (inv.nr. 133).

De laat- en postmiddeleeuwse scherven zijn afkomstig van rood en grijs gebruiksaardewerk. Daarnaast zijn er ook enkele fragmenten steengoed. Op basis van onder andere de vormtypes onderscheidt het grijs gedraaid aardewerk zich van zijn volmiddeleeuwse voorganger. Onder de aangetroffen scherven zijn er enkele fragmenten van grapes (inv.nr. 233) en een fragment van een teil (inv.nr. 102), die ten vroegste in de late middeleeuwen te situeren zijn (zie figuur 61). Enkele fragmenten Rijnlands steengoed (zie figuur 62) zijn te dateren in de 15de en de 16de eeuw. Deze recentere fragmenten (in combinatie met de laatmiddeleeuwse vondsten) zijn losse vondsten in het zuiden van zone 2 en in gracht S210. Ook in de verspreide kuilen werd laatmiddeleeuws aardewerk aangetroffen.

Figuur 61: Fragmenten van een teilerand (centraal onderaan) en een grape (14e eeuw) (inv.nr. 102 en 233).

Figuur 62: Fragmenten Rijnlands aardewerk (15e-16e eeuw) (inv.nr. 117, 232 en 517).

6.2.5.3. Interpretatie

De individuele kuilen en “afdrukken” zijn moeilijk te duiden. Ze laten hoogstens toe vast te stellen dat er enige activiteit heeft plaats gevonden binnen de opgraafzone, maar de aard van die activiteiten is niet na te gaan. Het vondstenmateriaal is te gering om te koppelen aan bewoningsactiviteiten. De vage greppels in zone 2 kunnen wijzen op restanten van landbouwactiviteiten. De bodemkundige opperde dat het eventueel restanten van beddenbouw kunnen zijn (zie bijlage 0a), hoewel men dan meer gelijkaardige sporen op regelmatige afstand mag verwachten. Mogelijk was een aantal van de greppels ondiep waardoor ze vandaag verdwenen zijn. Beddenbouw is een landbouwtechniek die ontstaat vanaf de late middeleeuwen en in voege blijft tot de 19de/20ste eeuw. Misschien werden er tussen de percelen of als onderverdeling van de percelen brede grachten met platte bodem aangelegd. De greppels zijn uitgegraven tot aan de bovenkant van de gevlekte textuur B-horizont waar het water opstuwt. Was hun functie drainage of dienden deze grachten eerder als een soort afvalkuil voor onkruid etc.? De kleur van S2'1 wijst in elk geval niet op een gracht die regelmatig onder water stond.

Gracht S210 en waarschijnlijk ook S105 zijn te interpreteren als perceelsgrachten. De huidige landindeling gaat terug op de laatmiddeleeuwse landindeling. Vele perceelsgrenzen zijn dan ook herkenbaar op oude kaarten en/of in het huidige landschap, zo ook S210.

6.2.5.3.1. Landschapsanalyse

Op basis van historische bronnen (kaart van Popp en kaart van de Vos), de gegevens van het proefsleuvenonderzoek en de opgraafgegevens werd een beperkte landschapsanalyse uitgevoerd. Meerdere grachten uit beide onderzoeken konden herkend worden op historische kaarten.

Gracht S209 of gracht S210 lijkt overeen te komen met de scheiding tussen percelen 2336 en 2332 op de kaart uit het landboek de Vos (zie hoofdstuk 4.2.1) (zie figuur 63) en met de scheiding tussen percelen 713 en 714 op de Popp-kaart (zie figuur 13). Bij het proefsleuvenonderzoek werd een brede gracht aangesneden, die haaks op S209 en S210 liep. De gracht is waargenomen in het westelijk deel van proefsleuven 19 tot en met 25. De gracht viel grotendeels buiten de opgraafzone, maar werd in het zuidelijk deel van zone 2 onder de oostelijke putwand nog net vastgesteld. Op de kaart van de Vos (zie figuur 63) is dit mogelijk de scheiding tussen de percelen 2326 en 2332 aan westelijke

zijde en de percelen 2327 en 2331 aan oostelijke zijde. Op de Popp-kaart (zie figuur 13) komt dit overeen met percelen 714, 713 en 712 in het westen en percelen 716 en 709 in het oosten.

Door de oriëntatie van de proefsleuven is de kans om de oost-west georiënteerde perceelsgrachten aan te snijden niet erg groot. De noord-zuid georiënteerde grachten zouden wel zichtbaar moeten zijn. Men moet echter rekening houden met het feit dat de afscheiding tussen verschillende percelen niet noodzakelijk door middel van een brede gracht gebeurde. Dit kon ook gemarkeerd worden door kleinere, ondiepe grachten of greppels of door middel van planten of hekkens. In een proefsleuvenonderzoek zijn deze laatste vormen van scheidingen moeilijker te duiden.

Naast de reeds vermelde grachten, die ook tijdens de opgraving aangesneden werden, is centraal in proefsleuven 26 en 27 een breed grachtachtig tracé te zien (spoornummers 255 tot en met 258 in het proefsleuvenonderzoek). Dit tracé zou kunnen overeenkomen met de perceelsgrens tussen 707 en 704 op de Popp-kaart en met de scheiding tussen het bosperceel 2335 en landbouwareaal 2336 op de kaart van de Vos. In het oosten van proefsleuven 6, 7, 19 en 20 lopen eveneens enkele grachtachtige tracés (meerdere fijne parallelle grachten of één brede gracht?) die de perceelsgrens tussen percelen 2327 en 2328 op de kaart de Vos en percelen 718 en 717 op de Popp-kaart kunnen zijn. Het betreft spoornummers 29-32/PS6, 36-38/PS7, 86-87/PS19 en 133-134/PS20. Spoornummers 194/PS22, 215/PS23, 228/PS24 en 243/PS25 verspringen lichtjes naar het westen ten opzichte van voorgaand grachttracé. Dit komt overeen met de scheiding tussen percelen 2330 en 2329 op de kaart de Vos. Deze twee percelen zijn op de Popp-kaart één perceel geworden (= 708).

Verder is waarschijnlijk ook de scheiding tussen percelen 2349 en 2348 (de Vos) en percelen 819 en 820 (Popp) te zien in sporen 340, 351 en 362 in proefsleuven 55, 56 en 57.³⁰ Waarschijnlijk passen nog meerdere sporen van het proefsleuvenonderzoek in de landverdelingsystemen, die weergegeven worden op de kaarten van de Vos en Popp. Omwille van de wisselende oriëntatie van de proefsleuven en het gebrek aan ruimtelijk inzicht is dit moeilijk na te gaan.

---

³⁰ Hantson e.a. (2010)

Figuur 64: S242, foto vanuit het westen.

6.2.6.2. Vondsten en stalen

Op een kogel na zijn er geen vondsten uit deze periode. Stalen werden niet genomen.

6.2.6.2.1. Metaal

De metaalfragmenten in S233 en S242 zijn restanten van een ontploft projectiel. Ze werden niet bijgehouden.

Ter hoogte van S210 werd een kogel (inv.nr. 142) aangetroffen na onderzoek van het vlak met een metaaldetector. De kogel werd gedateerd in Wereldoorlog I en bleek van Belgische origine.³¹

6.2.6.3. Interpretatie

De twee bovengenoemde sporen zijn bomkraters. Dat Ingelmunster niet onberoerd werd gelaten tijdens de wereldoorlogen was reeds te lezen in hoofdstuk 4.2.1.

---

³¹ Met dank aan Maarten Bracke (Monument Vandekerckhove nv) voor de determinatie.

Vermoedelijk zijn de bomkraters inslagen van bommen die gedropt werden op 27 mei 1940 bij de inname van Ingelmunster(bos).

6.2.7. Niet gedateerde sporen

6.2.7.1. Sporen/structuren

Verspreid over het opgraafterrein kwamen kuilen, paalsporen en greppels voor die op geen enkele manier in de tijd gesitueerd konden worden door gebrek aan dateerbaar vondstmateriaal en/of hun geïsoleerde ligging. Er werd ook geen structuur in herkend.

6.2.7.1.1. Grachten en greppels

Opvallend is een aantal grachten en greppels. In zone 2 is er gracht S100 in de noordwestelijke hoek van de werkput (zie ook bijlage 0a). Het spoor tekent zich af als een vrij homogene, lichte, rechtlijnige verkleuring (zie figuur 65). De gracht is ongeveer 2,50m breed en 0,25m diep (zie figuur 66). Er werden geen vondsten aangetroffen in dit spoor. De vulling en oriëntatie wijken af van de andere sporen in de omgeving.

In zone 3, werkput 1 is er greppel S303 (zie figuur 67). De greppel lijkt goed op S8 in zone 2 (zie hoofdstuk 6.2.5.1.2), maar ligt te ver van S8 verwijderd om er verdere parallellen mee te trekken. De oriëntatie is iets afwijkend van S8 en er werden geen vondsten in de greppel aangetroffen.

Figuur 65: S100 in zone 2, foto vanuit het oosten.

Figuur 66: Coupe op S100, foto vanuit het oosten.

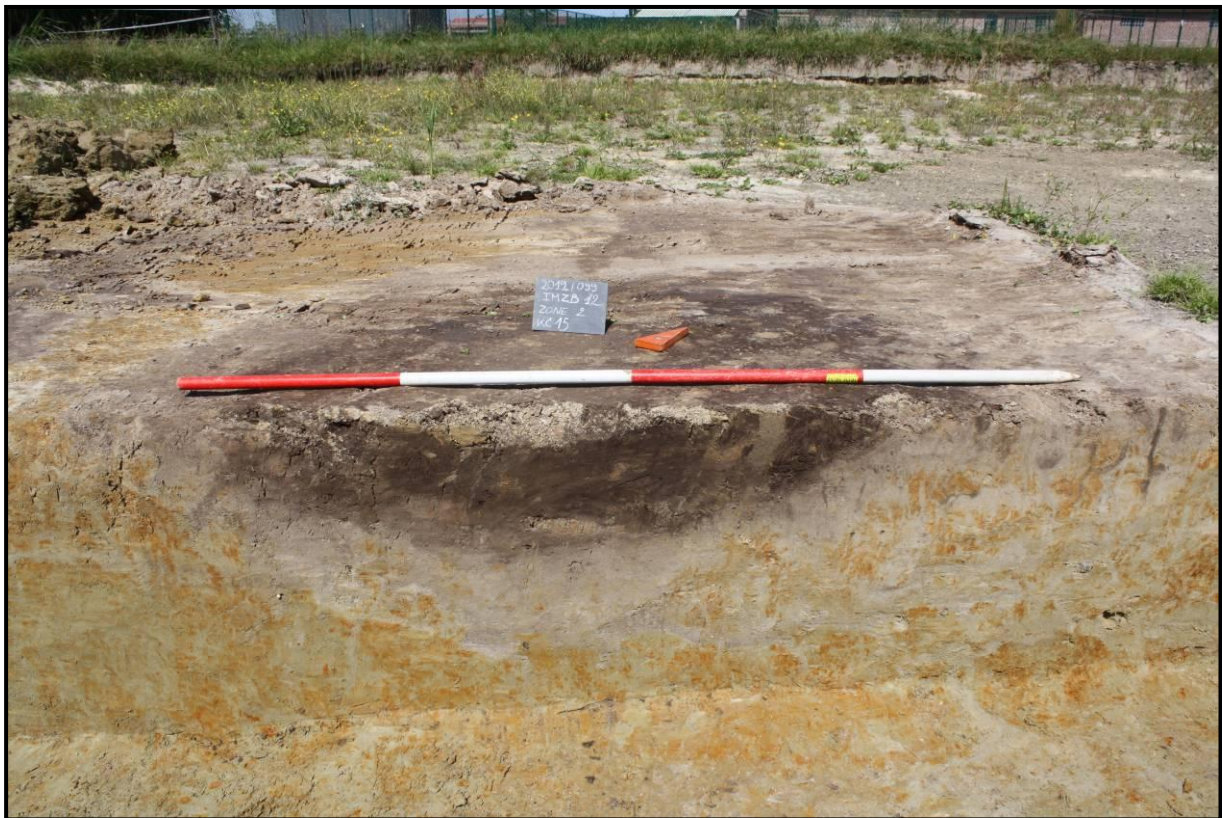

Figuur 67: S303 in zone 3 WP1, foto vanuit het noorden.

6.2.7.1.2. Poel

S45 is gelegen in het noordwesten van zone 1. In grondvlak was dit spoor te zien als een donkergrijze, afgeronde rechthoekige vlek. Ze meet ongeveer 4m bij 2,50m. In coupe (zie figuur 68) heeft dit spoor een komvormig profiel met bovenaan een donkergrijze vulling en onderaan een lichtgrijze laag. S45 is ongeveer 0,60m diep.

Figuur 68: Coupe op S45 in zone 1, foto vanuit het zuidoosten.

6.2.7.2. Interpretatie

Zoals hoger gezegd kunnen er weinig uitspraken gedaan worden over de greppels en kuilen in dit hoofdstuk. Voor S100 opperde de bodemkundige (zie bijlage 0a) dat het spoor qua breedte gelijk op een veldweg. In dat geval zou het spoor echter veel artefacten moeten bevatten. De ondiepe bedding van het spoor wijst alleszins op een droge context.

De poel is moeilijk te situeren in de tijd, maar er is wel meer duidelijkheid over het ontstaan en het gebruik ervan. Het spoor vindt vermoedelijk zijn oorsprong bij zeer oude fenomenen van landschapsvorming. In het oorspronkelijke lichtgolvende landschap waren lager gelegen gebieden iets natter. In die nattere zones bevonden zich waarschijnlijk komgrondposities waar het regenwater dat niet direct in de bodem kon dringen naartoe stroomde. Hierin stond water gedurende langere tijd en is de humusaccumulatie meer uitgesproken, waardoor een donkerbruine kleur ontstond. Deze nattere zones zijn sterk gebioturbeerd en trokken waarschijnlijk de aandacht van hoefdieren, die de natte putten gebruikten als drinkpoelen en na uitdroging door evaporatie misschien als bron voor mineralen. S45 kan beschouwd worden als een

dergelijke ondiepe, natuurlijke poel. Op de paardenweide naast zone 1 was een identieke poel zichtbaar (zie figuur 69).

Figuur 69: S45 en een recente nattere plek in het landschap ter vergelijking.

7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

In de drie opgraafzones van het projectgebied kwamen uiteenlopende sporen aan het licht.

De oudste sporen gaan terug tot de Romeinse periode. Acht rechthoekige, houtskoolrijke kuilen mogen geïnterpreteerd worden als kolenbranderskuilen. Vermoedelijk werden dergelijke kuilen met het oog op productie van houtskool aangelegd in het bos, waar de grondstof overvloedig aanwezig was. Historische bronnen en het pollenonderzoek tonen aan dat de omgeving van de opgraving zeer bosrijk was. Bovendien is het aannemelijk dat de Groenstraat en de doelstraat oude wegen zijn. De kolenbranderskuilen liggen inde onmiddellijke buurt van deze wegen, waarschijnlijk met het oog op transport van de gewonnen houtskool. Er werden geen bewoningssporen uit de Romeinse periode aangetroffen, die in verband zouden kunnen staan met de kuilen. Het is echter wel aannemelijk dat er Romeinse bewoning in de nabije omgeving was. Verscheidene opgravingen in de ruime omgeving onthulden reeds voldoende sporen uit de Romeinse periode om hun aanwezigheid in het gebied aan te tonen, onder meer in Oostrozebeke (Eggermont e.a., in voorbereiding), Emelgem (Thoen & Van Doorselaer 1980) en Wielsbeke (Hoorne & De Clercq 2007). Onder de brede gracht in zone 2 bevond zich een oudere kuil, mogelijk een waterput, die op basis van het pollenonderzoek in de Romeinse periode gesitueerd wordt. De relatie met de kolenbranderskuilen is niet duidelijk en het blijft een open vraag of de datering op basis van de pollenanalyse klopt.

Eveneens op basis van de pollenanalyse wordt een demping van diezelfde gracht beschouwd als een menselijke ingreep, die plaats vond in de vroegmiddeleeuwse periode. Te Ingelmunster werden verder geen sporen of vondsten aangetroffen die deze theorie kunnen staven. De vroege middeleeuwen zijn sowieso een slecht gedocumenteerde periode. Sporadisch worden moeilijk te interpreteren sporen aangesneden in de ruime omgeving, o.a. in Oostrozebeke-Leegstraat (Eggermont e.a., in voorbereiding).

In de volle middeleeuwen werd een gebouw opgericht in zone 2. Het gebouw zelf is geen onbekend type. Gelijkaardige plattegronden, die eenzelfde structuur en opbouw vertonen, werden onder andere aangetroffen te Sijsele-Stakendijke (De Gryse e.a. 2012) en Aalter-Langevoorde (De Clercq & Mortier 2000). Al deze gebouwen hebben een basis van enkele traveeën met al dan niet modulaire uitbouwingen. Bij sommige exemplaren is een stand- en/of afwateringsgreppel te zien, bijvoorbeeld te Evergem-Steenhovenstraat (De Logi & Schynkel 2008). In de onmiddellijke omgeving (o.a. de

omliggende gemeentes) zijn voorlopig geen parallellen gekend. Dit heeft te maken met het ontbreken van onderzoek. Toekomstige opgravingen onthullen mogelijk meer volmiddeleeuwse nederzettingen. Op de recente opgraving te Oostrozebeke werd een volmiddeleeuws gebouw aangesneden, maar door latere verstoringen kon het bouwtype niet achterhaald worden.

De vondsten dateren het gebouw in de 12de eeuw en wijzen op een vrij korte bewoningsgeschiedenis (afwezigheid van aardewerk uit voorgaande en volgende eeuwen). De beperkte hoeveelheid vondsten zou kunnen wijzen op enerzijds de beperkte occupatietijd van de nederzetting en/of anderzijds op een arme materiële cultuur. Ook in Sijsle-Stakendijke (gelijkaardige datering, maar intensievere bewoning) werd weinig aardewerk aangetroffen en ontbraken importen. Mogelijk gaat het om op zichzelf geplooid lokale nederzettingen. Op het aardewerk werd slechts een ruwe basisanalyse uitgevoerd. Mogelijk moeten de gegevens bijgesteld worden, want de C¹⁴-analyses situeren het gebouw vroeger in de volle middeleeuwen (10de /11de eeuw). Deze vroege datering lijkt ook beter aan te sluiten bij de vondst van de maalsteen. Dergelijke objecten werden zeldzaam na 1000AD.

De korte occupatie van het gebied wordt ook gesuggereerd door het feit dat er slechts één gebouwplattegrond werd aangetroffen, hoewel dit ook het gevolg kan zijn van de beperkte afbakening van het opgraafgebied rondom de woning. Hierdoor kon ook geen zicht verkregen worden op andere nederzettingstructuren. Mogelijk maken de aangesneden grachten deel uit van de erfafbakening en heel misschien was een waterput gesitueerd ter hoogte van de brede gracht S209.

Nadien lijkt het gebied van de opgraving niet meer bewoond geweest te zijn. Er werden wel sporen van landindeling en landbewerking vastgesteld. Deze kunnen teruggaan tot de late middeleeuwen.

Tot op heden bleef het terrein akker- en weiland met mogelijk nog tot vrij recent beboste stukken.

8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

De opgraving vormde het vervolg op het proefsleuvenonderzoek. Volgens de afspraken geformuleerd in de bijzondere voorwaarden, werden de afgebakende zones opgegraven en gedocumenteerd en kon het terrein vrijgegeven worden. Er zijn geen verdere aanbevelingen wat betreft het terreinwerk, maar wel enkele bedenkingen naar toekomstig vlakdekkend onderzoek toe.

Tijdens de proefsleuven en de opgraving werd een aantal grote, uitgestrekte sporen waargenomen (voornamelijk grachten en een eventuele landwegel) die slechts gedeeltelijk werden vrijgelegd door de beperkte afgebakende zones. De afbakening focuste ook vrij nauw op de locatie van het gebouw, waardoor het erf in zijn geheel moeilijk bestudeerd kon worden. Om een gedegen inzicht te verkrijgen in dergelijke grote structuren lijkt het dan ook wenselijk om in de toekomst een ruimere afbakening rondom de woonzone te nemen. Mits goede afspraken kan dit altijd nog terug ingeperkt worden. Op deze manier wordt nutteloos grondverzet vermeden en kunnen de aangetroffen structuren beter onderzocht worden. Verder zou het ook interessant zijn om via non-destructieve methoden (o.a. raadplegen van gedetailleerd digitaal hoogtemodel of geofysisch onderzoek) het landschap te bekijken, aangezien depressies en grachten vaak nog waarneembaar zijn in het huidige landschap.

Wat betreft de resultaten is het vooral de maalsteen die in de toekomst zeker verder onderzocht moeten worden: gezien de datering van het gebouw in de 12de eeuw wordt de maalsteen een unieke vondst. Dergelijke objecten werden zeldzaam na 1000AD. Een verdere studie van dit object lijkt dan ook aangewezen. De maalsteen zou verder bekeken moeten worden, in eerste instantie door middel van een röntgenfoto om na te gaan in hoeverre de steen volledig is en of er typologische kenmerken uit af te leiden zijn. Een volgende fase is dan eventueel het vrijleggen, consolideren en restaureren van de steen om die vervolgens nauwkeurige te bestuderen en te dateren.

De uitwerking hiervan kan er toe bijdragen dat de opgraving te Ingelmunster als een volwaardige site verder bestudeerd kan worden in bredere regionale studies over verschillende aspecten van volmiddeleeuwse landelijke bewoning.

9. SYNTHESE

In het kader van de geplande aanleg van bedrijvenzone Zandberg langsheen de Groenstraat te Ingelmunster (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv van 26 maart tot 24 augustus 2012 een archeologische opgraving uit op het terrein. Voorafgaand proefsleuvenonderzoek had het potentieel van het gebied aangetoond. Opdrachtgever voor het onderzoek was de West-Vlaamse Intercommunale (WVI). Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorwaarden, opgesteld door Onroerend Erfgoed. In totaal werd ca. 7266m² opgegraven.

Aan de hand van de sporen en de vondsten kon worden vastgesteld dat er gedurende de Romeinse periode verspreid over het terrein artisanale activiteit plaats vond. In meerdere kuilen, waarschijnlijk in een bebost gebied, werd houtskool gemaakt. Gedurende de volle middeleeuwen werd een deel van het terrein omgevormd tot woonzone: er werd een driebeukig gebouw opgetrokken omringd door grachten en greppels. Nadien werd het opgraafgebied in gebruik genomen als landbouwgebied. De open akker- en weilanden, bekomen na het rooien van het oorspronkelijke bos, bleven in voege tot op heden.

10. LITERATUUR

- Agentschap Onroerend Erfgoed afdeling West-Vlaanderen 2010. *Bijzondere voorschriften bij de vergunning voor een archeologische opgraving. Ingelmunster, Zandberg*, Brugge.
- Boeren, I. e.a. (2009). Een archeologische evaluatie en waardering van houtskoolmeilers in het Zoerselbos (Zoersel, provincie Antwerpen). *Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek*, 2009(54). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
- De Clercq W. en Mortier S. (2000), Aalter Industrieterrein Langevoorde. Grootschalige noodarcheologie. Onderzoek van een meerperiodenvindplaats. In: *Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 2000 – Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium*, Gent, pp. 197-202.
- De Gryse J. e.a. (2012), *Archeologisch onderzoek Sijsele – Stakendijke (2/06/2010 – 27/10/2010)*. Onuitgegeven rapport Ruben Willaert bvba, Sijsele.
- De Logi A. en Schynkel E. (2008), Archeologisch onderzoek Evergem – Steenovenstraat (7 april tot 22 augustus 2008). *KLAD-rapport 7*, Aalter.
- Eggermont N., Van Heymbeeck E. en Acke B. (in voorbereiding), *Archeologische opgraving, Leegstraat Oostrozebeke (Prov. West-Vlaanderen)*. Onuitgegeven rapport Monument Vandekerckhove nv.
- Goethals G. (1999), Landtbouck van Inghelmunstere 1736. In: *Heemkundige Kring Den Hert, jaargang XX, nr. 39*, Ingelmunster, pp. 6-29.
- Goethals G. (1989), Studie van de Popp-kaart. In: *Heemkundige Kring Den Hert, jaargang X, nr. 20*, Ingelmunster, pp. 16-54.
- Hantson W., Ryssaert C., Goudie Falkenbach E. en Van Heymbeeck E. (2010), *Archeologisch proefsleuvenonderzoek. Ingelmunster Zandberg*. Onuitgegeven rapport Soresma.
- Hoorne J. & De Clercq W. 2007. *Vroeg-Romeinse nederzetting te Wielsbeke-Vaartstraat (West-Vlaanderen)*. In: Corbiau M.-H., Bosman A.V.A.J., De Clercq W. & Hoevenberg J. (Eds.). *Journée d'archéologie romaine - Romeinendag, 21-04-2007*. Namur: 73-78.
- S.n. (1993), Ingelmunster in Sanderus, 1735. In: *Heemkundige Kring Den Hert, jaargang XIV, nr. 28*, Ingelmunster, pp. 19-22.
- Thoen H. & Van Doorselaer A. 1980. *Het Gallo-Romeinse grafveld van Emelgem (gemeente Izegem, West-Vlaanderen)*. Westvlaamse Archaeologica Monografieën, 1, Kortrijk.

- Vanhaecke W. (2009), De nevelen van de vroegste geschiedenis van Ingelmunster. In: *Heemkundige Kring Den Hert, Jaargang XXVIII, nr. 48*, Ingelmunster, pp. 54-58.
- Van Hooreweder M. (1986), Archeologisch onderzoek in Ingelmunster. In: *Heemkundige Kring Den Hert, jaargang VII, nr. 13*, Ingelmunster, pp. 25-53.
- Verscheure A. (1986), Ingelmunster en de Franse tijd. In: *Heemkundige Kring Den Hert, jaargang VII, nr. 13*, Ingelmunster, pp. 13-23.
- Verscheure A. (1989), Beknopte geschiedenis van Ingelmunster. In: *Heemkundige Kring Den Hert, jaargang X, nr. 19*, Ingelmunster, pp. 8-30.
- Verscheure A. & Vanhoutte D. (1993), De grote oorlog, Ingelmunster in mei 1940. In: *Heemkundige Kring Den Hert, jaargang XIV, nr. 28*, Ingelmunster, pp. 27-61.
- Verscheure A. (2008), Ingelmunster tijdens de Eerste Wereldoorlog. In: *Heemkundige Kring Den Hert, jaargang XXVII, nr. 47*, Ingelmunster, pp. 70-81.
- Verscheure A. (2009), Het einde van Ingelmunsterbos. In: *Heemkundige Kring Den Hert, Jaargang XXVIII, nr. 48*, Ingelmunster, pp. 9-13.
- Verscheure A. (2011), Ingelmunster vóór de Franse Revolutie. In: *Heemkundige Kring Den Hert, Jaargang XXIX, nr. 50*, Ingelmunster, pp. 37-122.

- **Internetbronnen**

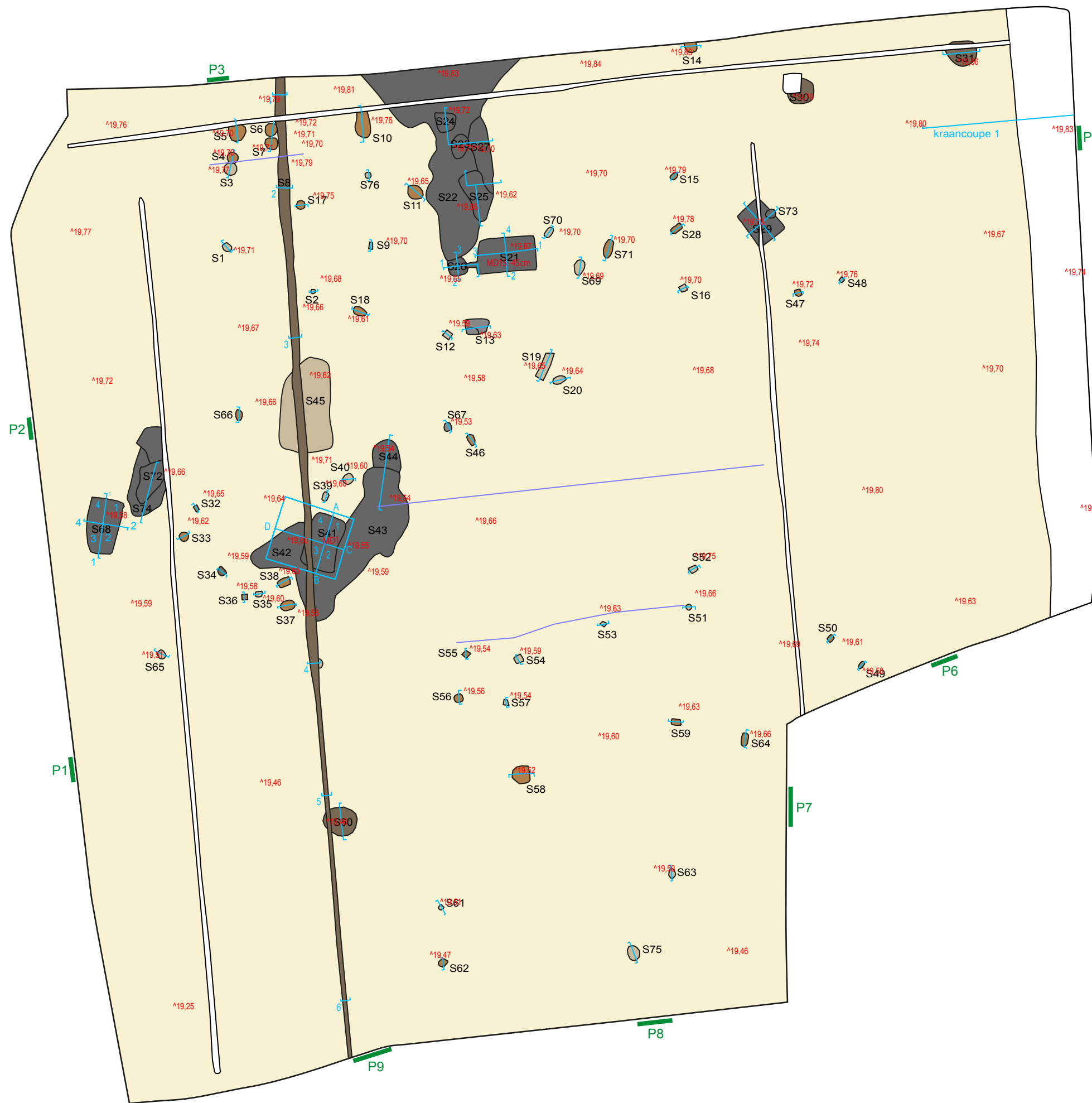
- <http://cai.erfgoed.net/> (laatst geraadpleegd op 14 juni 2012).
- <http://geovlaanderen.agiv.be/geovlaanderen/bodemkaart>. (laatst geraadpleegd op 14 juni 2012).
- <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/kleurenortho/> (laatst geraadpleegd op 14 juni 2012).
- <http://www.ingelmunster.be/ingelmunster/geschiedenis> (laatst geraadpleegd op 14/09/2012)
- http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/vroege_en_volle_middeleeuwen/onderzoek/topics/nederzettingsonderzoek/volle_middeleeuwen. (laatst geraadpleegd op 14 september 2012).
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/21732> (laatst geraadpleegd op 14 juni 2012).

11. BIJLAGEN

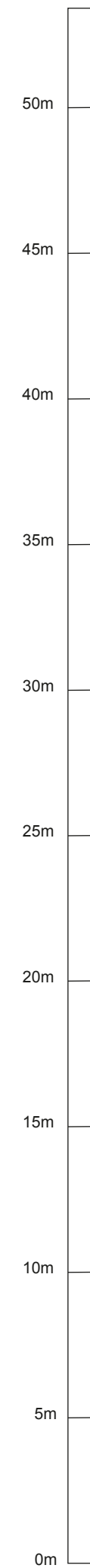
- Bijlage 0a1 en 2: Bodemkundig verslag bij de opgraving van Ingelmunster Zandstraat, zone 1; bijhorende foto's.
- Bijlage 0a3 en 4: Bodemkundig verslag bij de opgraving van Ingelmunster Zandstraat, zone 2; bijhorende foto's.
- Bijlage 0b1, 2, 3 en 4: Radiokoolstof dateringsrapporten.
- Bijlage 0c: Pollenanalyse.
- Bijlage 0d: Anthracologisch onderzoek.
- Bijlage 1: Chronologisch overzicht van de archeologische sporen in zone 1.
- Bijlage 2: Chronologisch overzicht van de archeologische sporen in zone 2.
- Bijlage 3: Chronologisch overzicht van de archeologische sporen in zone 3, werkput 1.
- Bijlage 4: Chronologisch overzicht van de archeologische sporen in zone 3, werkut 2.
- Digitale drager met daarop alle foto's, plannen, inventarissen, dit rapport en bijlagen

Y 180781
X 71122

X 71180
Y 180824

Archeologisch onderzoek Ingelmunster - Zandberg 2012

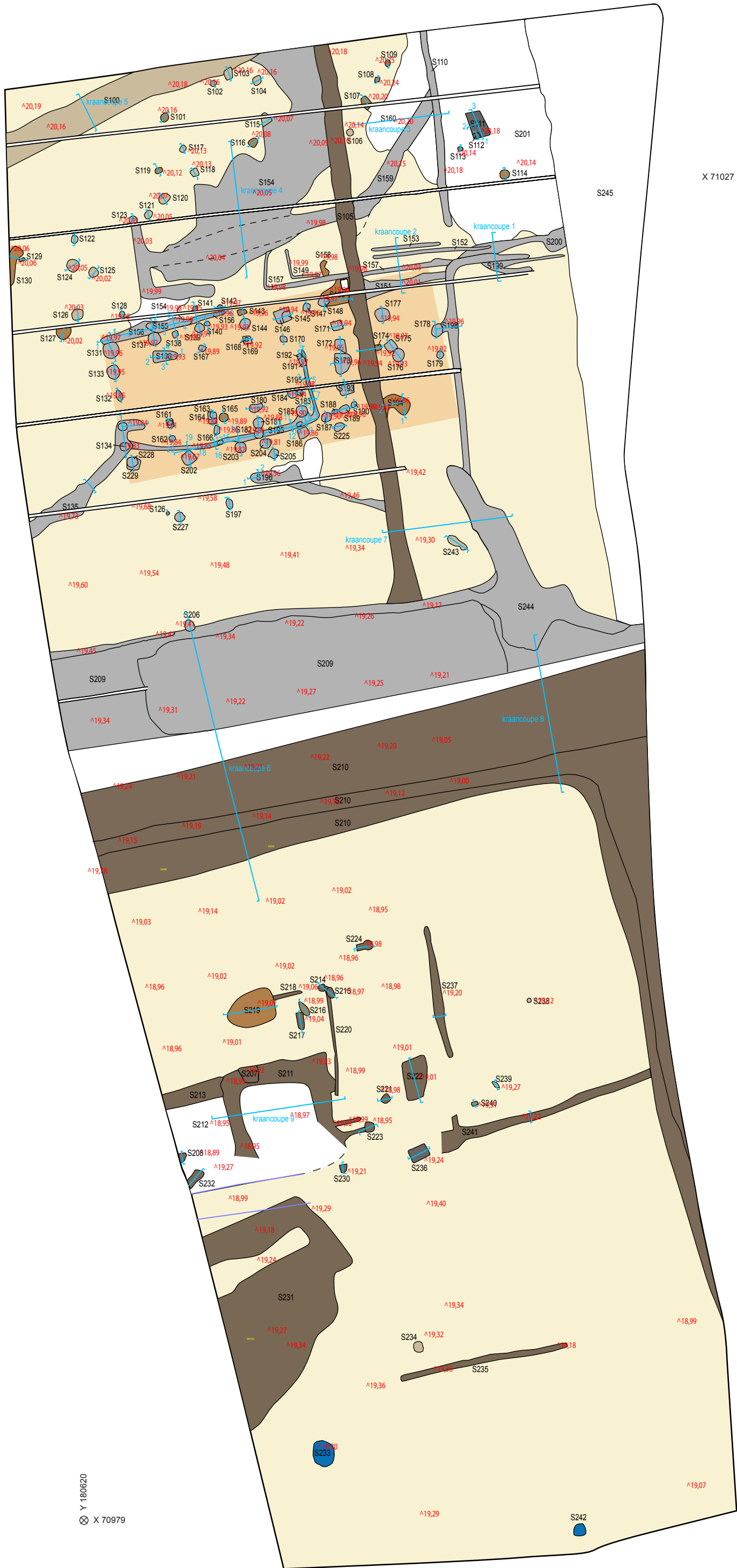
Bijlage 1:
zone 1

- Kolenbranderskuilen (Romeins)
- Late middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijden
- Ongedateerd
- Verstoringen
- Moederbodem
- Profielen
- Coupes

Verg.nr. 2012/099
Coördinaten in Lambert 72

GROUP
MONUMENT

Archeologisch onderzoek Ingelmunster - Zandberg 2012

Bijlage 2:
zone 2

Kolenbranderskuilen
(Romeins)

Volle middeleeuwen

Gebouw

Late middeleeuwen, nieuwe
en nieuwste tijden

Bomkraters (WO)

Ongedateerd

Verstoorde bodem

Moederbodem

N

Verg.nr. 2012/099

Coördinaten in Lambert 72

GROUP

MONUMENT

